

Årsrapportundersøkelsen 2009

En gjennomgang av årsrapporter
for børsnoterte selskaper
som rapporterer etter IFRS

Oppsummering og hovedfunn

Årsrapportundersøkelsen 2009 er en kartlegging av årsrapportene til et stort antall børsnoterte selskaper – både med hensyn til oppfyllelse av lovkrav og beste praksis. Resultatene bygger på en gjennomgang av 69 årsrapporter for 2009, der alle rapporterer etter IFRS. Utvalget inkluderer 22 selskaper fra OBX og forholdsmessige andeler med utgangspunkt i antall noterte selskaper på OB Match, OB Standard og Oslo Axess.

Presentasjon av totalresultatet

Fra 1. januar 2009 skal de regnskapspliktige presentere totalresultatet i sammenheng med resultatregnskapet. Samtlige selskaper har implementert dette i årsregnskapet for 2009, noe som relativt mange utelot første kvartal 2009. Selskapene står fritt til å presentere totalresultat som en egen oppstilling eller som en forlengelse av resultatregnskapet. Det forventes at presentasjon som en forlengelse blir obligatorisk i løpet av få år. Hele 38 % av selskapene presenterer allerede totalresultatet som en forlengelse.

Det er videre undersøkt hvor i resultatregnskapet resultat fra tilknyttet selskap inkluderes. To tredeler presenterer resultatet i tilknytning til finans, mens de øvrige presenterer dette under drift. En mulig forklaring på hvor resultat fra tilknyttet selskap presenteres kunne vært at positivt resultat fra tilknyttet selskap plasseres under driftsinntekter mens negativt resultat vises som

finanspost. En slik sammenheng mellom resultatets fortegn og plasseringen i resultatregnskapet kan imidlertid ikke påvises.

Store valutavirkninger

Undersøkelsen viser at endring i egenkapital som skyldes valutaomregning av utenlandsk virksomhet utgjør hele 73 % av årsresultatet i absolutte størrelser, mot 78 % i 2008 og 43 % i 2007. Dette virker rimelig gitt større svingninger i valutamarkedet sammenlignet med 2007. Resultatet viser at norske bedrifter i stor grad er eksponert for valutarisiko.

Finansiell risiko – finanskrisen vises i regnskapene

Det er undersøkt hvordan selskapene har opplyst om finansiell risiko, både kvalitativt og kvantitativt. Samtlige selskaper gir en kvalitativ beskrivelse av *kredittrisiko*. En firedel presenterer imidlertid ikke en aldersfordeling av forfalte finansielle eiendeler. Slik informasjon er meget relevant da hele 14 % av selskapene opplyser at de har brudd på lånevilkår i 2009, mot kun 5 % i 2008, et klart tegn på virkningene av finanskrisen. Samtlige selskaper gir også en kvalitativ beskrivelse av *likviditetsrisiko*, og 97 % presenterer en forfallsanalyse for finansielle forpliktelser som viser de gjenværende kontraktsmessige forfallene. Dette er en klar forbedring fra 2008 der kun 83 % viste en slik oppstilling. Kun 59 % av selskapene presenterer kvalitativ

informasjon om *prisisiko* for finansielle eiendeler. Standardens krav om sensitivitetsanalyser for hver type markedsrisiko som selskapet er eksponert for er undersøkt. For rente- og valutarisiko er det 78 % av selskapene som presenterer en slik analyse. For prisisiko er resultatet noe svakere, der kun 37 % presenterer en sensitivitetsanalyse. Det er ingen spesielle selskapskarakteristikker som kjennetegner selskapene med høyest informasjonskvalitet på rapporteringen rundt finansiell risikohåndtering.

Skjønnsmessige vurderinger og estimater

Samtlige selskaper presenterer informasjon om skjønnsmessige vurderinger og estimater. Beste praksis er å skille mellom skjønnsmessige vurderinger (hvordan en standard er anvendt i forhold til selskapsspesifikke problemstillinger) og estimater (hvordan selskapet har estimert spesifikke verdier). 34 av 69 (49 %) selskaper, benytter dette skillet.

Segment

Segmentrapporteringen skal etter IFRS 8 skal være i tråd med den interne rapporteringen til ledelsen. Det styrker forståelsen om det opplyses hvem som er øverste beslutningstaker i selskapet, ved at det tydelig fremkommer hvilket perspektiv som er lagt til grunn for segmentrapporteringen. 38 % opplyser om

selskapets øverste beslutningstaker. Standarden stiller konkrete krav til informasjon om produkter, geografi og kunder innenfor hvert segment, men her er resultatene noe svake.

Nedskrivninger

54 % av selskapene har gjennomført nedskrivning av eiendeler med bestemt levetid, men kun 68 % av disse har i tilstrekkelig grad beskrevet omstendigheten rundt nedskrivningen. Dette er noe bedre enn i 2009 der kun 61 % hadde beskrevet omstendigheten. Vi ser at informasjonskvaliteten er høyere hos de store selskapene på OBX-listen på dette området. Selskaper som benytter bruksverdi ved verdsettelsen av eiendelen skal opplyse om diskonteringsrenten som benyttes. Kun 9 av 30 selskaper opplyser om diskonteringsrenten (før skatt), se tabell på neste side.

For eiendeler med ubestemt levetid skal det årlig gjennomføres en nedskrivningstest, og for selskapene som benytter bruksverdi er generelt informasjon om forutsetningene for kontantstrømmene vesentlig bedre enn for eiendeler med bestemt levetid. Men også her eksisterer det et forbedringspotensial: 80 % oppgir prognoseperioden for analysen, 76 % oppgir diskonteringsrenten før skatt og 57 % oppgir vekstraten i terminalleddet. Gjennomsnittlige vekstrate for utvalget er beregnet til 2,7 %. Se tabell på neste side for de gjennomsnittlige diskonteringsrentene som er benyttet.

Andre regulatoriske krav

Kun 43 av 69 (62 %) selskaper presenterer en klart separabel lederlønnserklæring. Dette er en klar nedgang fra fjoråret hvor 77 % av selskapene presenterte en slik erklæring. Hovedvekten som presenterer en *lederlønnserklæring* er notert på OBX og OB Match.

52 av 69 selskaper faller inn under kravet om å ha et *revisjonsutvalg*, 13 (25 %) av disse synes ikke å ha etablert et slikt utvalg ved avleggelsen av regnskapet. 5 av 17 (29 %) selskaper som ikke er pliktig til å ha et revisjonsutvalg har likevel etablert et slikt. Dette kan tyde på at det anses som beste praksis å ha et revisjonsutvalg.

Diskonteringsrente før skatt	Bestemt levetid		Ubestemt levetid	
	2009	2008	2009	2008
Gjennomsnitt	10,8 %	11,7 %	10,9 %	11,4 %
Median	11,4 %	–	10,2 %	–
Høyeste verdi	12,9 %	16,6 %	24,0 %	16,6 %
Laveste verdi	7,9 %	7,0 %	6,0 %	6,5 %

Innhold

Del 1: Undersøkelse av årsrapporter for 2009

1. Om utvalget	7
2. Presentasjon av resultatregnskapet	9
3. Presentasjon av endringer i egenkapital	12
4. Kontantstrømoppstillingen	14
5. Finansiell risikohåndtering	16
6. Viktige regnskapsestimer og skjønsmessige vurderinger	18
7. Segmentinformasjon	20
8. Presentasjon av virksomhetssammenslutning	23
9. Avsetninger	25
10. Nedskrivninger	26
11. Andre regulatoriske krav	30

Del 2: Delårsrapportering første kvartal 2010

1. Presentasjon av resultatregnskapet	35
2. Presentasjon av endringer i egenkapital	36
3. Kontantstrømoppstillingen	37
4. Finansiell risikohåndtering	39
5. Lånevilkår	40
6. Avtalefestet førtidspensjon (AFP)	41
7. Børsmeldinger	42
8. Fortsatt drift	43

Innledning

Årsrapportundersøkelsen 2009 er en kartlegging av kvaliteten på et stort antall børsnoterte selskapers årsrapporter – både med hensyn til oppfyllelse av spresifikke krav og praksis for øvrig.

PwC gjennomgikk i fjor 74 børsnoterte selskapers årsrapporter for 2008, der det ble undersøkt¹ etterlevelse av opplysningskravene for ti utvalgte områder . Årets undersøkelse er en oppfølging av fjorårets undersøkelse og tar utgangspunkt i de samme områdene og problemstillingene. Det overordnede formålet med undersøkelsen er å bidra til en positiv utvikling i informasjonskvaliteten fra de børsnoterte selskapene - både med hensyn til at pålagte krav i henhold til IFRS følges, men også for å kartlegge hva som utvikler seg til beste praksis blant norske børsnoterte selskaper. Undersøkelsen skal gjennomføres årlig fremover.

Områdene som er kartlagt i undersøkelsen er valgt ut enten fordi de er debatterte og komplekse, eller fordi flere av områdene er i fokus med tanke på de siste årenes urolige markedsforhold. I tillegg har årets undersøkelse også sett på selskapenes delårsrapport for første kvartal 2010. Områdene som er kartlagt ved denne gjennomgangen er basert på en gjennomgang Finanstilsynet gjennomførte for kvartalsrapporteringen for fjerde kvartal 2008², samt på basis av hvilken informasjon det er forventet at analytikere ønsker i en delårsrapportering. Se rapportens del 2 for resultatene fra delårsrapporteringen.

Det er nødvendig å påpeke at selskaper kan ha valgt å se bort fra enkelte opplysningskrav da informasjonsverdien anses som uvesentlig.

1. Om utvalget

Undersøkelsen er basert på et utvalg bestående av 69 selskaper fra Oslo Børs og Oslo Axess. Disse er tilfeldig valgt ut fra det relative antall selskaper på hver av de ulike børslistene, se figur 1.1. I utgangspunktet ble 80 selskaper plukket ut, men 11 av disse rapporterer ikke etter IFRS og er derfor utelatt. Selskaper med avvikende regnskapsår er inkludert i utvalget, imidlertid gjelder dette kun ett av selskapene i det endelige utvalget. Per 31.12.2009 dekker de 69 utvalgte selskapene 74 % av den totale markedsverdien ved Oslo Børs og Oslo Axess, og 32 % av de noterte selskapene på de to børsene. Utvalget anses derfor representativt i den forstand at selskaper som utgjør en vesentlig del av totale markedsverdier på Oslo Børs er inkludert, samtidig som selskaper fra alle børslistene er representert. Da utvalget er tilfeldig, innebærer dette at de gjennomgåtte årsrapportene for 2009 ikke er de samme som ble gjennomgått ved tilsvarende undersøkelse for år 2008. Totalt er 38 selskaper overlappende med fjorårets utvalg, det vil si en overlapping på 55 % mellom de to utvalgene.

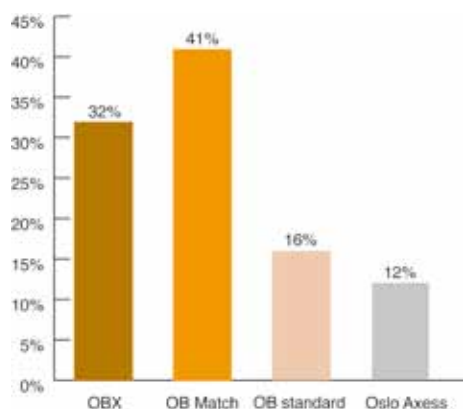
Selskapskarakteristikk

Nedenfor presenteres generell informasjon om selskapene i utvalget. Informasjonen er benyttet for å kartlegge eventuelle sammenhenger mellom typiske selskaps-karakteristikk og kvaliteten på informasjonen som gis i årsrapporten.

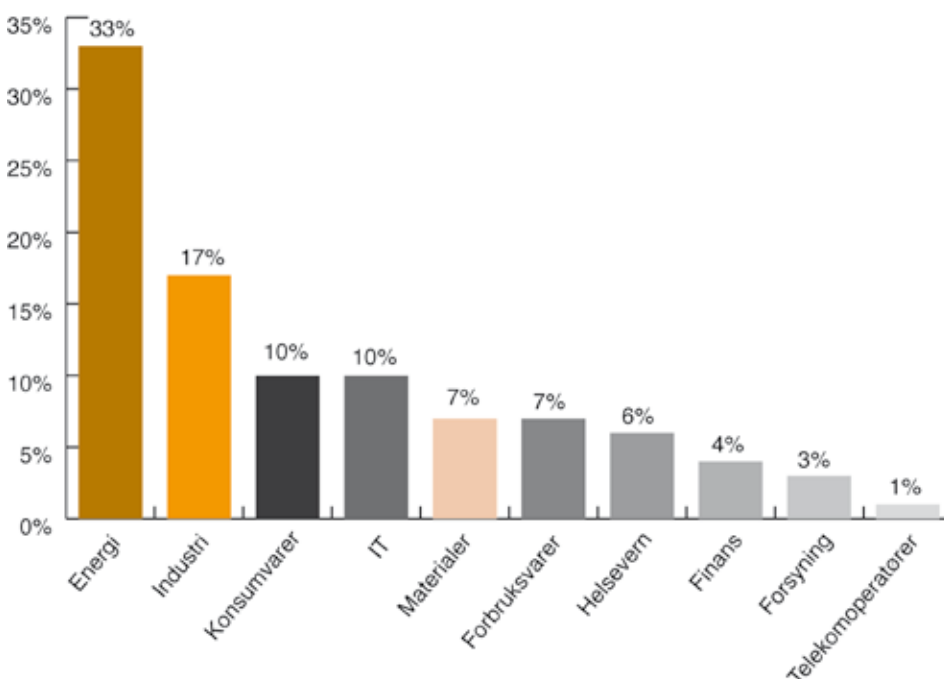
Utvalgets bransjefordeling samsvarer godt med den totale bransjefordelingen på Oslo Børs. 23 av 69 selskaper (33 %) opererer i energisektoren, det vil si olje og offshore, og 12 av 69 selskaper (17 %) plasseres i industrisektoren. Deretter fordeler de resterende 34 selskapene seg over bransjene konsumvarer, IT, materialer, forbruksvarer, helsevern, finans, forsyning og telekom i synkende rekkefølge, se figur 1.2.

Andre selskapskarakteristikk oppsummeres i tabell 1.1. Vi ser at selskapene i utvalget følger en tilnærmet normalfordeling med hensyn til børsverdi. Samtlige selskap med børsverdi over 10 mrd er notert på OBX. En vanlig hypotese er at årsrapporter med høyest kvalitet avgis tidlig. Vi har også innhentet informasjon om når selskapet fikk godkjent årsrapporten av styret.

Figur 1.1. Utvalg fordelt per børsliste. Totalt 69 selskaper.

Figur 1.2. Utvalg fordelt per bransje (GICS³). Totalt 69 selskaper.

¹ Se Årsrapportundersøkelsen 2008 – En gjennomgang av årsrapporter for børsnoterte selskaper som rapporterer etter IFRS.

² Se Kredittilsynets Rundskriv 12/2009

³ Global Industry Classification Standard (GICS) er et klassifiseringssystem for børsnoterte selskaper utarbeidet av Morgan Stanley Capital International (MSCI) og Standard & Poor's (S&P).

Tabell 1.1 Oppsummering av selskapskarakteristikker.

Børsverdi					
MNOK	0-100	100-1000	1000-10000	10000-40000	Over 40000
Antall selskaper	4	22	28	10	5
Prosent av utvalg	6 %	32 %	41 %	14 %	7 %

Antall dager før årsrapporten er godkjent					
	Over 120 dager	91-120 dager	76-90 dager	61-75 dager	31-60 dager
Antall selskaper	2	30	22	10	5
Prosent av utvalg	3 %	43 %	32 %	14 %	7 %

Noteringsår					
	2008 eller senere	2005-2007	2001-2004	1995-2000	Før 1995
Antall selskaper	6	25	10	14	13
Prosent av utvalg	9 %	37 %	15 %	21 %	19 %

2. Presentasjon av resultatregnskapet

Presentasjon av resultatregnskapet reguleres av IAS 1 Presentasjon av finansregnskap.

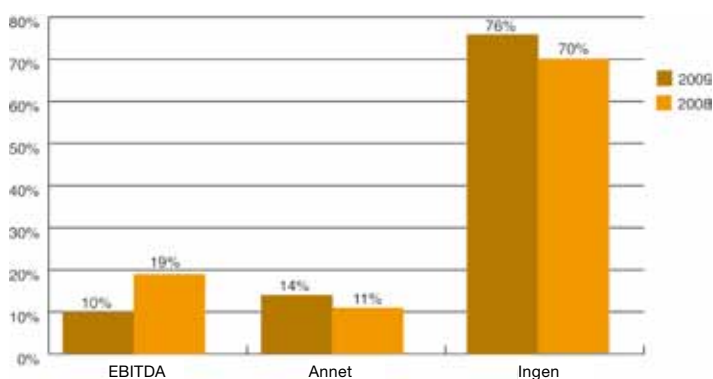
Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Alternative resultatbegreper før driftsresultat
- Kostnadsinndeling i henhold til art, funksjon eller miks
- Sammenligningsinformasjon
- Totalresultat (comprehensive income)
- Resultat per aksje
- Resultat fra tilknyttet selskap

Alternative resultatbegreper før driftsresultat

IAS 1 angir minstekravet til hva som skal inngå i resultatregnskapet, og tillater at virksomheten kan presentere en bruddsum som benevnes driftsresultat. De aller fleste selskapene viser dette. Ytterligere resultatbegreper kan være av interesse for regnskapsbrukeren, det er imidlertid en viss motstand mot å tillate resultatbegreper som ikke er et krav

Figur 2.1. Resultatbegrep før netto driftsresultat. Totalt 69 (74) selskaper.

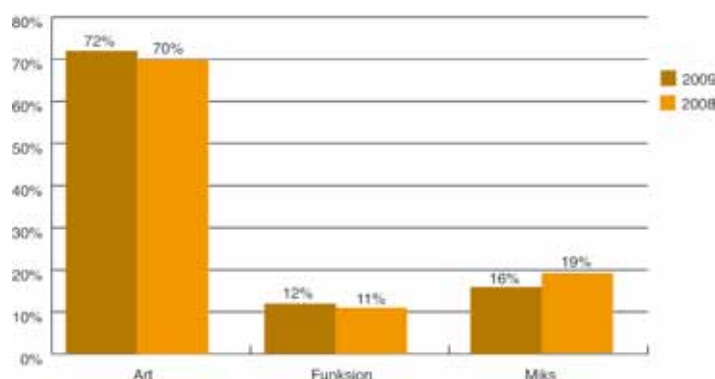
etter IAS 1. Det er derfor ikke uventet at hele 52 av 69 (76 %) selskaper kun presenterer driftsresultat. Dette er noe opp fra fjorårets undersøkelse hvor 70 % presenterte kun driftsresultat.

Kostnadsinndeling i henhold til art, funksjon eller miks

Foretakene kan fritt velge mellom artsinndelt og funksjonsinndelt presentasjon av kostnader i resultatregnskapet. Inndelingen som benyttes bør velges ut ifra hva som gir regnskapsbrukerne mest mulig relevant informasjon. I noen tilfeller vil en miks av arts- og funksjonsinndeling være mest informativ. Ved en funksjonsinndeling fremgår for eksempel foretakets lønnskostnader ikke på en egen linje, men er fordelt på funksjonen de har i foretaket; for eksempel produksjon, distribusjon eller administrasjon.

Det vanligste er å benytte en artsinndelt oppstillingsplan, noe resultatet fra undersøkelsen viser. Hele 50 av 69 (72 %) selskaper benytter en artsinndeling, mens 8 av 69 (12 %) benytter funksjonsinndeling. De øvrige benytter en kombinasjon av art og funksjon.

Figur 2.2. Resultatregnskapets presentasjon av kostnader. Totalt 69 (74) selskaper.

Sammenligningsinformasjon

Standarden krever at det skal gis sammenligningsinformasjon fra foregående regnskapsperiode. Undersøkelsen har kartlagt dette for hovedoppstillingene. I tråd med resultatet fra fjorårets undersøkelse presenterer majoriteten kun ett år med sammenligningstall. Denne andelen er imidlertid noe større i år (56 %) enn i fjor (49 %). Selskapene som gir to eller flere sammenligningstall er i hovedsakelig notert på OBX og OB Match.

Utvidet resultat (other comprehensive income)

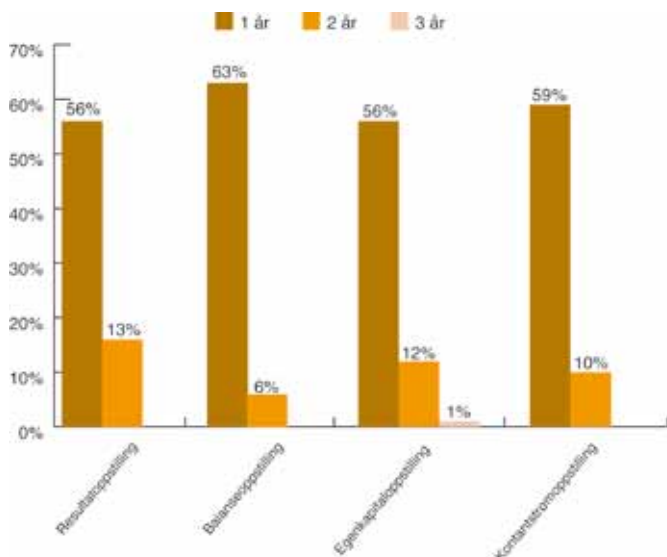
I følge den reviderte IAS 1 skal selskapene fra 1. januar 2009 presentere en oversikt over utvidet resultat. Dette er endringer i egenkapital som ikke gjelder transaksjoner med eiere. Oppstillingen kan vises enten som en forlengelse av det tradisjonelle resultatregnskapet eller som en separat oppstilling. Det tradisjonelle resultatet pluss utvidet resultat utgjør samlet totalresultat. 4 % har valgt en presentasjon i strid med IAS 1.

Resultatet fra Årsrapportundersøkelsen 2008 viste at 34 % av selskapene ikke hadde implementert denne standarden i rapporten for første kvartal 2009. Vår undersøkelse viser at så å si samtlige selskaper i utvalget presenterer totalresultat i årsregnskapet for 2009. Undersøkelsen kartlegger også hvor i årsrapporten selskapene presenterer totalresultatet, se figur 2.4. Siste forslag til endring fra IASB går i retning av en samlet oppstilling. Hele 26 av 69 (38 %) følger allerede dette.

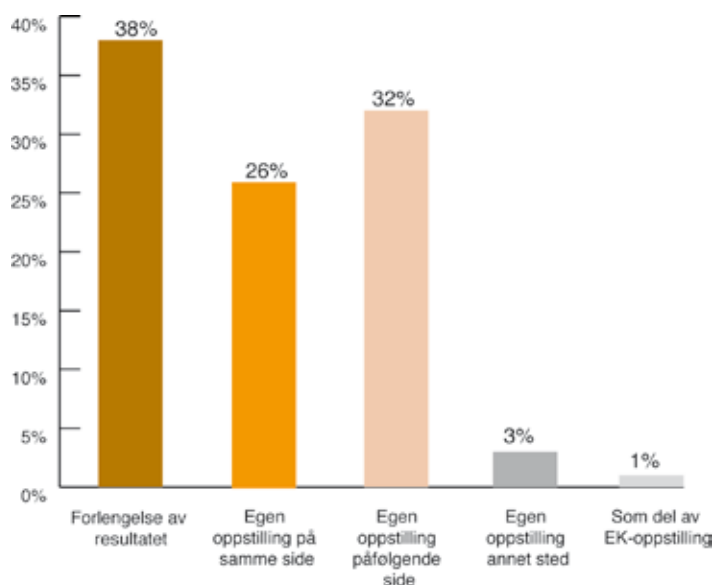
Resultat fra tilknyttet selskap

Dersom et selskap har tilknyttet selskap skal resultatandelen fra dette oppgis på egen linje i resultatregnskapet. Årets undersøkelse har kartlagt hvor i resultatregnskapet selskapene har plassert resultatandelen fra tilknyttet selskap. 36 selskaper i utvalget har tilknyttet selskap og hele 24 av disse (67 %) presenterer resultatandelen som finanspost. De resterende 12 (33 %) presenterer andelen som driftsinntekt. En hypotese kan være at selskapet plassering av resultatandelen fra tilknyttet selskap varierer med andelens fortegn – det vil si

Figur 2.3. Antall år med sammenligningsinformasjon. Totalt 69 selskaper.

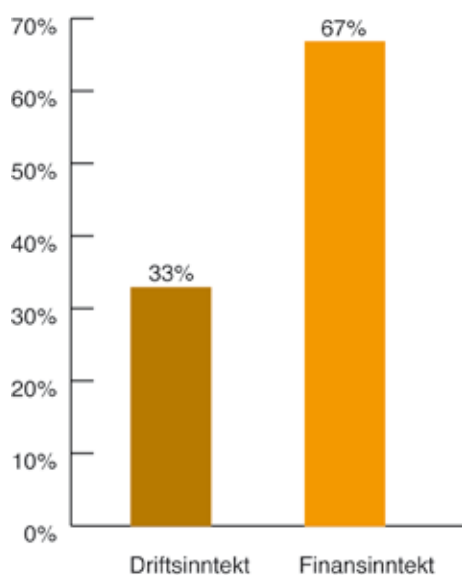
Figur 2.4. Selskapenes presentasjon av utvidet resultat. Totalt 69 selskaper

at jo bedre resultatet fra tilknyttet selskap er, jo lengre opp i resultatregnskapet er andelen presentert. Vi finner imidlertid ingen klare indikasjoner på at positivt eller negativt resultat fra tilknyttet selskap påvirker hvor i resultatregnskapet andelen presenteres i vårt utvalg. Det er mer nærliggende å anta at nærheten til egen drift i større grad leder til presentasjon som driftsinntekt.

“Vår undersøkelse viser at så å si samtlige selskaper i utvalget presenterer totalresultat i årsregnskapet for 2009”

Figur 2.5. Hvor presenteres resultatandel fra tilknyttet selskap. Totalt 36 selskaper.

3. Egenkapitaloppstillingen

Presentasjon av endringer i egenkapital reguleres av IAS 1
Presentasjon av finansregnskap.

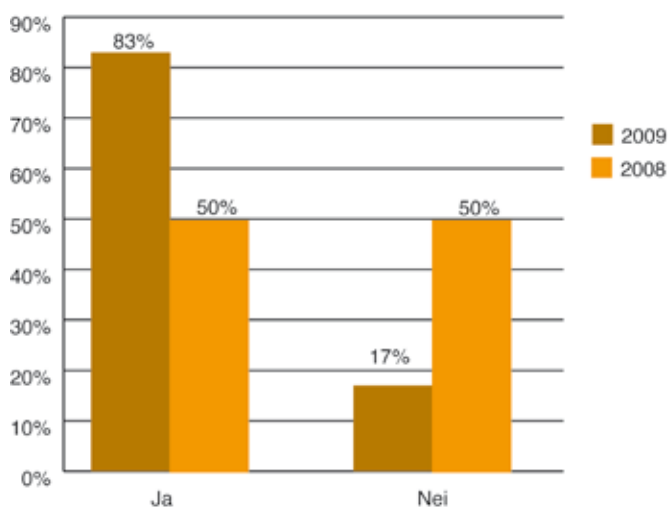
Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Egen bruddsum for totalresultatet
- Presentasjon av omregningsdifferanser
- Utvikling i omregningsdifferanser fra 2007 til 2009

Egen bruddsum for totalresultatet

I henhold til IAS 1 skal det presenteres en egen bruddsum for totalresultatet i egenkapitaloppstillingen. 57 av 69 (83 %) selskaper har presentert denne bruddsummen i egenkapitaloppstillingen (mot kun halvparten i 2008).

Figur 3.1. Bruddsum for totale inntekter og kostnader. Totalt 69 (74) selskaper. Presenterer bruddsum?

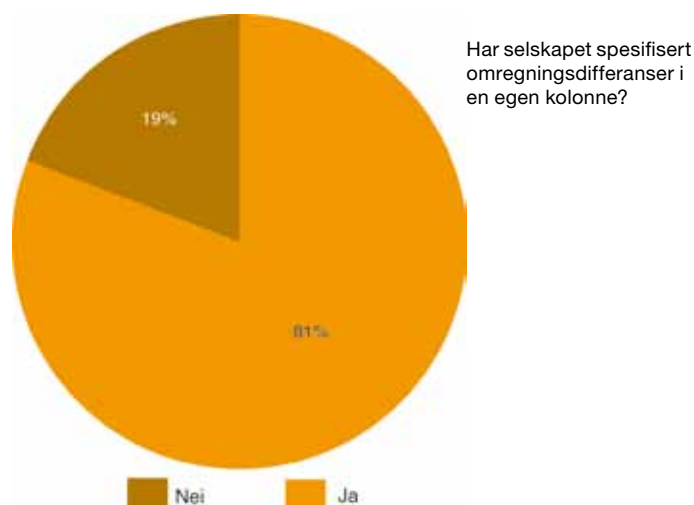
Presentasjon av omregningsdifferanser

I henhold til IAS 21 skal omregningsdifferanser innregnes som en atskilt egenkapitalpost og ikke mot annen opptjent egenkapital. 62 av 69 (90 %) selskaper har virksomheter med annen funksjonell valuta. For disse 62 vil omregningsdifferanser være aktuelt. 50 av 62 (81 %) selskaper har spesifisert omregningsdifferanser i en annen kolonne enn opptjent egenkapital slik standarden krever, se figur 3.2. Dette er samme resultatet som i undersøkelsen for 2008, der 51 av 63 (81 %) selskaper presenterte omregningsdifferanser som en atskilt egenkapitalpost.

Utvikling i omregningsdifferanser

Konsern med virksomhet i en annen funksjonell valuta skal føre omregningsdifferansene over utvidet resultat. Vi har sett på utviklingen av disse omregningsdifferansene fra 2007 til 2009

Figur 3.2. Presentasjon av omregningsdifferanser. Totalt 62 (63) selskaper.

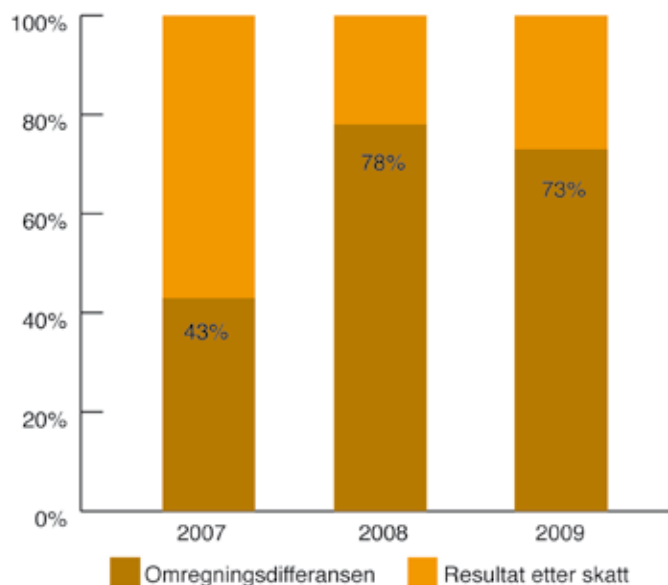
ved å kalkulere omregningsdifferansenes størrelse i forhold til resultat etter skatt for de tre årene i absolutte tall.

Resultatet fra undersøkelsen i fjor viste at NOK generelt hadde depreciert langt mer mot de største utenlandske valutaene gjennom 2008 i forhold til 2007. Omregningsdifferansene var da også større i 2008 enn 2007 på et aggregert nivå. I 2009 har det også vært store svingninger på valutamarkedet, og NOK har generelt styrket seg i forhold til de største utenlandske valutaene. Vi forventet derfor et relativt høyt nivå på omregningsdifferanser også i 2009.

Resultatet fra undersøkelsen bekrefter disse antagelsene, se figur 3.3. Endring i egenkapital som skyldes valutaomregning av utenlandsk virksomhet utgjør hele 73 % av resultatet i absolutte størrelser. Dette er omtrent på samme nivå som i 2008, der slike valutaomregninger utgjorde 78 % av resultatet.

“Endring i egenkapital som skyldes valutaomregning av utenlandsk virksomhet utgjør hele 73 % av resultatet i absolutte størrelser”

Figur 3.3. Utviklingen i omregningsdifferanser. Resultat etter skatt = 100.

4. Kontantstrømoppstillingen

Kontantstrømoppstillingen reguleres av IAS 7 Kontantstrømoppstilling.

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Kontantstrøm på investeringer i varige driftsmidler
- Valg av direkte eller indirekte metode
- Klassifisering av renter
- Klassifisering av valutakursendringer på kontanter og kontantekvivalenter

Kontantstrøm på investeringer i varige driftsmidler

Normalt vil utgående kontantstrøm på investeringer i varige driftsmidler være forskjellig fra beløpet oppgitt under tilganger i note for varige driftsmidler. Dette kan forklares ved at det som regel gis leverandørkreditt og dermed vil det som oftest oppstå periodiseringsdifferanser mellom innregning av investeringen og tidspunktet for tilhørende kontantstrøm. Figur 4.1 viser at 25 av 69 (36 %) selskaper har samme beløp i kontantstrømoppstillingen og note for varige driftsmidler. Dette er omtrent på linje med fjoråret.

Det er nærliggende å anta at flere av disse selskapene ikke har en metodikk ved utarbeidelsen av kontantstrømoppstillingen som korrigerer investeringsbeløpet for endring i ulike kreditter som normalt presenteres som endring i arbeidskapitalen. For selskaper i sterk ekspansjon og med større investeringsprogram vil manglende justeringer kunne gi vesentlige feil i kontantstrøm fra drift, noe som av mange oppfattes som det mest sentrale nøkkeltallet fra kontantstrømoppstillingen.

Valg av direkte eller indirekte metode

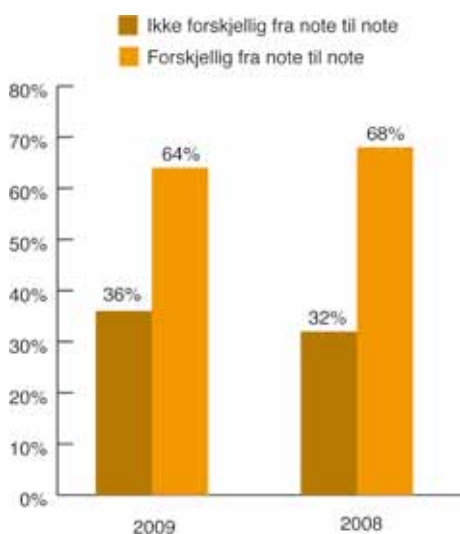
Som i fjor viser undersøkelsen en klar preferanse i valg av metode for presentasjon av kontantstrømoppstillingen. 60 av 69 (87 %) selskaper har valgt den indirekte metoden, se figur 4.2. Dette tilsvarer omtrent resultatene fra fjoråret.

Klassifisering av renter

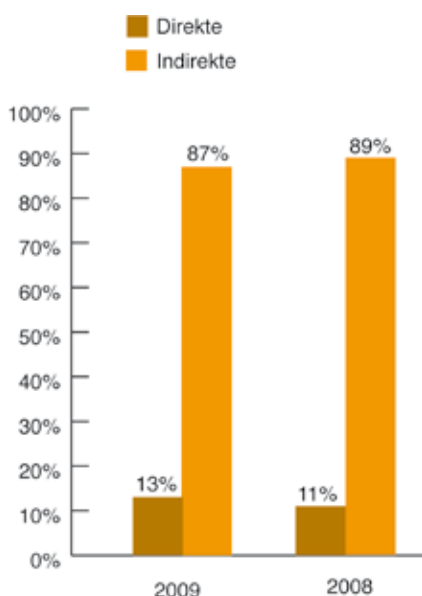
Betalte renter

I henhold til IAS 7 31 skal det opplyses om betalte renter på egen linje i kontantstrømoppstillingen. 23 av 69 (34 %) selskaper følger ikke dette kravet. Dette er noe bedre enn

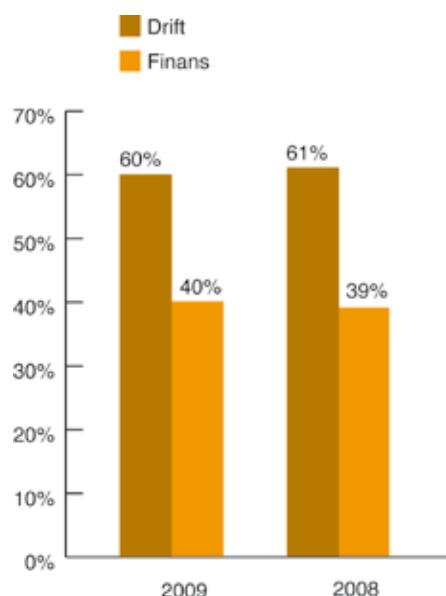
Figur 4.1. Andel selskaper der kontantstrøm fra investering i varige driftsmidler er lik/ulik fra tilgang i note for varige driftsmidler. Totalt 69 (74) selskaper.

Figur 4.2. Metode for presentasjon av kontantstrøm. Totalt 69 (74) selskaper.

Figur 4.3. Klassifisering av betalte renter. Totalt 45 (44) selskaper.

fjoråret der 40 % av selskapene ikke hadde opplyst om betalte renter på egen linje. Selskapet kan selv velge om de ønsker å klassifisere betalte renter under kontantstrøm fra drift eller finans. Undersøkelsen viser at ingen av selskapene klassifiserer rentene under investeringsaktiviteter, og selskapene har altså fulgt standarden på dette området. Det er en svak preferanse i utvalget for driftsklassifisering, idet 27 av 45 (60 %) selskaper har klassifisert rentene under drift, mens 18 av 45 (40 %) har valgt klassifisering under finans. Dette er omtrent identisk som i 2008, se figur 4.3. Hvordan de resterende 23 selskapene har klassifisert betalte renter er ikke klart da disse selskapene ikke har oppgitt betalte renter på separat linje. Det er naturlig å anta at disse selskapene ikke gjør en reklassifisering (kun justert tilbake til kontanteffekten via endring i andre tidsavgrensingsposter) og dermed belaster kontantstrøm fra drift.

Mottatte renter

I henhold til IAS 7.31 skal det også opplyses om mottatte renter på egen linje i kontantstrømoppstillingen. 38 av 69 (55 %) følger ikke dette kravet. Dette er noe høyere enn i 2008 der andelen var 30 %. Mottatte renter skal i henhold til standard presenteres som en drifts- eller investeringspost. Det er derfor relativt

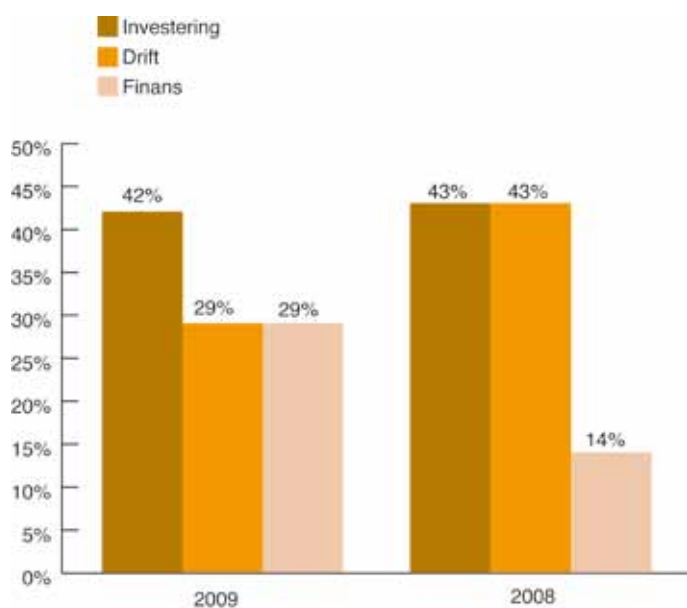
overraskende at hele 9 av 31 selskaper (29 %) klassifiserer mottatte renter som en finanspost i kontantstrømoppstillingen. 4 av disse selskapene er notert på OBX. Dette er en negativ utvikling fra fjoråret. Det er et klart forbedringspotensial for opplysningene om både mottatte og betalte renter.

Klassifisering av valutakursendringer på kontanter

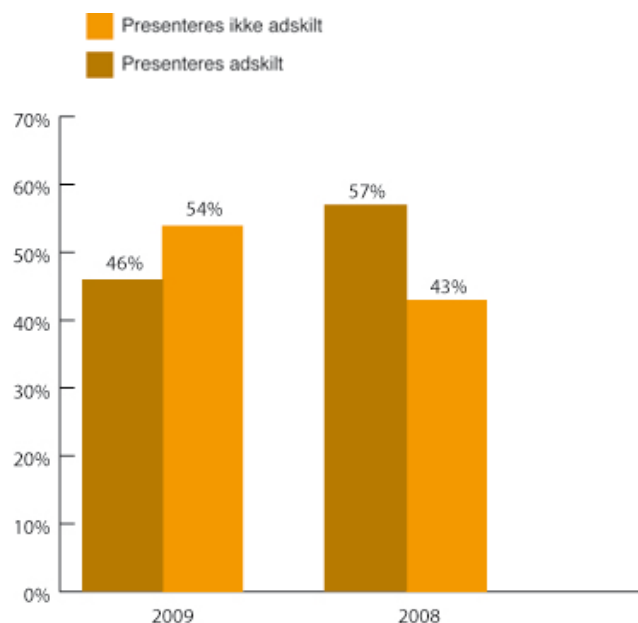
I henhold til standarden skal valutakursendringer på kontanter og kontantekvivalenter i utenlandsk valuta presenteres atskilt fra kontantstrømmer i drifts-, investerings- og finansieringsaktiviteter. Det fremgår av figur 4.5 at 28 av 69 (36 %) selskaper ikke opplyser om dette. Det høye tallet kan skyldes at dette ikke er aktuelt for enkelte selskaper, men det er trolig flere som skulle ha presentert dette særskilt. Resultatet er noe bedre enn resultatet for gjennomgangen av delårsrapporter for første kvartal 2010 der 37 av 69 (54 %) selskaper ikke presenterer valutakurseffekt på kontanter på egen linje.

Det er ingen særskilte indikasjoner på karakteristika ved selskapene som har presentert valutakurseffekt.

Figur 4.4. Klassifisering av mottatte renter. Totalt 31 (44) selskaper.

Figur 4.5. Valutakursendringer på kontanter. Totalt 69 (74) selskaper.

5. Finansiell risikohåndtering

Finansiell risikohåndtering reguleres av IFRS 7 Finansielle instrumenter - Opplysninger og IAS 1 Presentasjon av finansregnskap.

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Finansiell risikohåndtering – kvantitativ og kvalitativ informasjon
- Kredittrisiko
- Likviditetsrisiko
- Markedsrisiko

Av figur 5.1 følger en oppsummering av hvilke kategorier finansielle instrumenter selskapene i utvalget har. Samtlige har beskrevet prinsippene for verdsettelse av de finansielle instrumentene.

Finansiell risikohåndtering – kvantitativ og kvalitativ informasjon

Med tanke på den finansielle uroen i markedet de siste årene er denne typen informasjon av økt betydning for

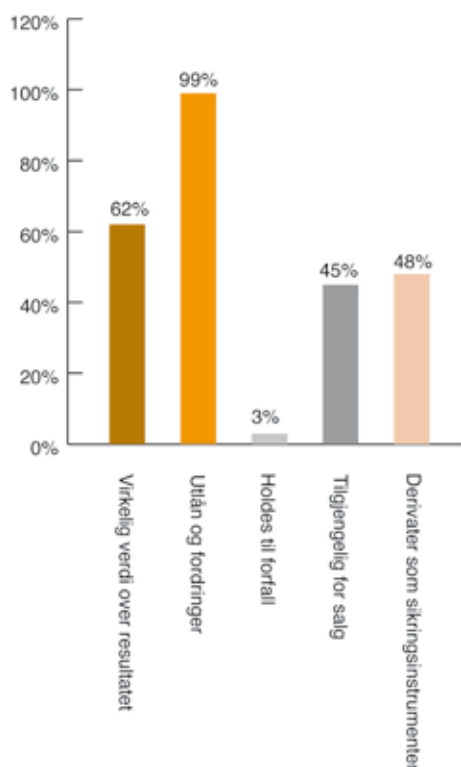
regnskapsbrukerne. Av undersøkelsen fremgår det at samtlige 69 selskaper gir kvalitativ informasjon om risiko i årsrapporten for 2009. Dette er på samme nivå som i 2008. Vedrørende kvantitativ informasjon om risiko er utviklingen positiv. Hele 68 av 69 (99 %) av selskapene gir kvantitativ informasjon, mot 81 % i 2008. Selskapet som ikke gir kvantitativ informasjon om risiko kommenterer at de ikke er gjenstand for vesentlig risiko.

Kredittrisiko

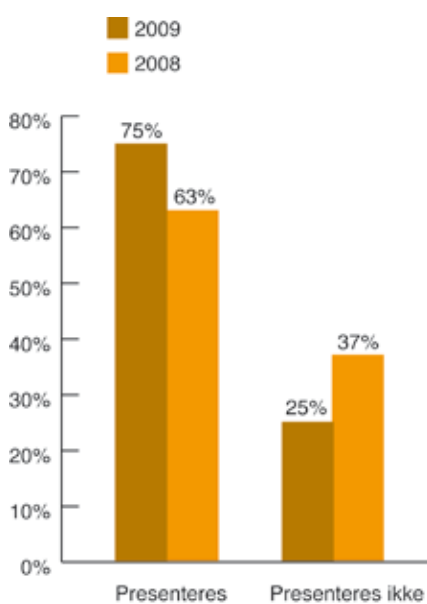
Samtlige selskaper i utvalget presenterer kvalitativ informasjon om kredittrisiko som de er eksponert for (91 % i 2008). På generelt grunnlag er det rimelig å anta at kredittrisikoen var minst like stor i 2008 som i 2009. Resultatet er derfor en forbedring i forhold til selskapenes informasjon om eksponering for denne risikoen.

Undersøkelsen kartlegger også hvorvidt selskapene presenterer en aldersfordeling av forfalte finansielle eiendeler. Hele 17 av 69 (25 %) selskaper har ikke presentert en slik fordeling (37 % i 2008). Dette er en liten forbedring fra i fjor, men andelen kan virke noe høy da de fleste selskaper antas å ha forfalte finansielle eiendeler.

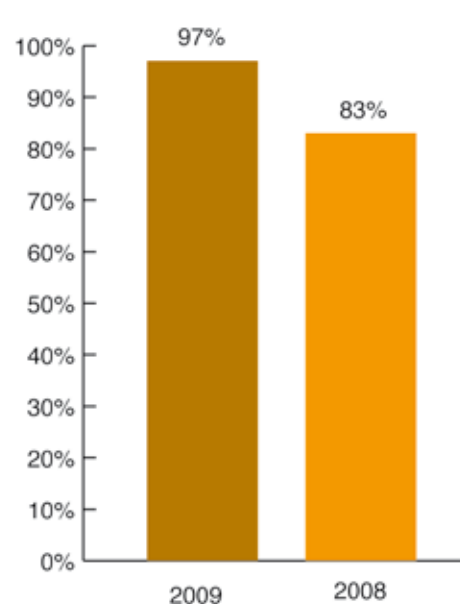
Figur 5.1. Andel av selskaper som har de ulike kategoriene av finansielle instrumenter. Totalt 69 selskaper.

Figur 5.2. Presenteres aldersfordeling av finansielle eiendeler? Totalt 69 (74) selskaper.

Figur 5.3. Andel selskaper som har presentert forfallsanalyse av finansielle forpliktelser Totalt 67 (65) selskaper.

Likviditetsrisiko

67 av 69 (97 %) av selskapene presenterer informasjon om likviditetsrisiko. I fjor var andelen 92 %.

I henhold til standarden skal selskaper med gjeldsforpliktelser presentere en forfallsanalyse for de gjenværende kontraktmessige forfallene. Av figur 5.3 fremgår det at hele 65 av 67 (97 %) selskaper presenterer en slik forfallsanalyse. Dette er en klar forbedring fra 2008 hvor hele 17 % ikke gav denne informasjonen. Informasjonen er også viktig da hele 10 av 69 (14 %) av selskapene opplyser at de har brudd på lånevilkår i 2009, mot kun 4 av 74 (5 %) i 2008. Gjennomsnittlig antall tidsintervaller som presenteres i forfallsprofilen er 4,3 intervaller (4,2 i 2008). Kontantstrømmene som benyttes i forfallsprofilene skal i henhold til standarden være udiskonterte. Av figur 5.4 ser vi at 6 av de 65 (9 %) selskapene som presenterer forfallsprofil ikke benytter udiskonterte kontantstrømmer.

Markedsrisiko

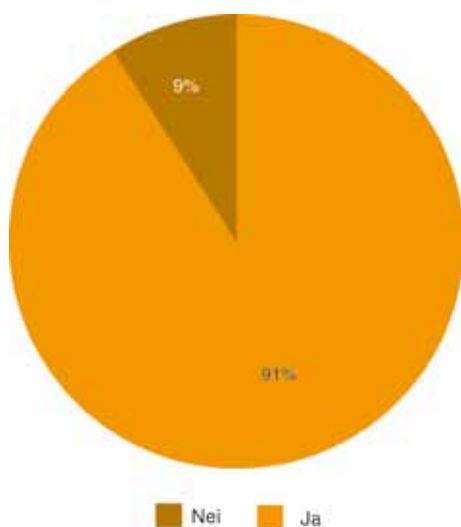
Markedsrisiko omfatter rente-, valuta- og annen finansiell prisisiko. Renterisikoen henspiller på rentebærende finansielle

instrumenter, valutarisikoen oppstår på instrumenter i fremmed valuta og prisisiko oppstår som følge av prisendringer på finansielle instrumenter. Samtlige 69 selskaper presenterer kvalitativ informasjon vedrørende én eller flere av disse risikotypene, se figur 5.5. Kun 36 av 69 (52 %) selskaper presenterer informasjon om prisisiko. 13 av disse selskapene befinner seg i bransjen i energi, hvor det er utbredt å benytte finansielle instrumenter som er gjenstand for prissvingninger. Også i 2008 var resultatene svake for prisisiko.

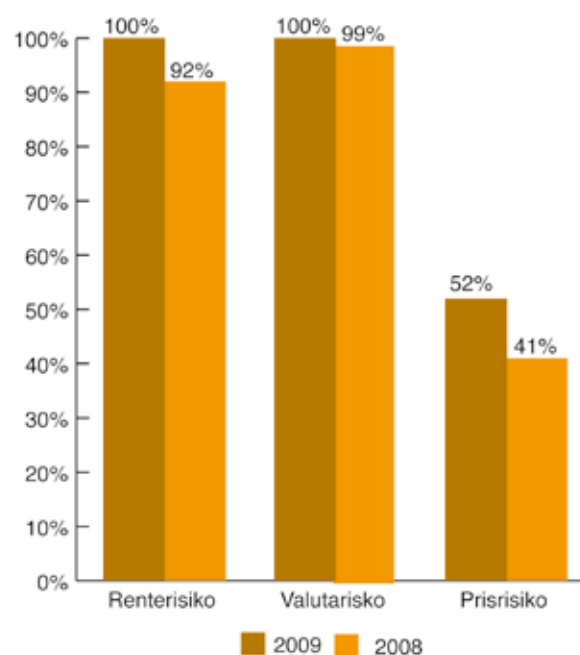
Standarden krever at selskapet skal presentere en sensitivitetsanalyse for hver type markedsrisiko som selskapet er eksponert for. For rente- og valutarisiko presenterer 54 av 69 (78 %) selskaper en sensitivitetsanalyse. For prisisiko er resultatet noe svakere. Her presenterer kun 15 av 36 (42 %) selskaper en sensitivitetsanalyse.

Det er ingen klare karakteristikk som utpeker seg for selskapene som presenterer informasjon om hverken kreditt-, likviditets- eller typene av markedsrisiko. Dette er et generelt trekk for hele risikoområdet; at ingen spesielle kjennetegn ved selskapene tilsier generelt høyere informasjonskvalitet.

Figur 5.4. Benyttes udiskonterte kontantstrømmer? Totalt 65 selskaper.

Figur 5.5. Andel selskaper som presenterer kvalitativ informasjon om de ulike formene av markedsrisiko. Total 69 (74) selskaper.

6. Viktige regnskapsestimater og skjønsmessige vurderinger

Estimater og skjønsmessige vurderinger reguleres av IAS 1 Presentasjon av finansregnskapet.

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen

- Hvilke balanseposter vesentlige regnskapsestimater gjelder
- Antall poster presentert per selskap
- Skillet mellom estimater og skjønsmessige vurderinger

Hvilke balanseposter informasjon om vesentlige regnskapsposter gjelder

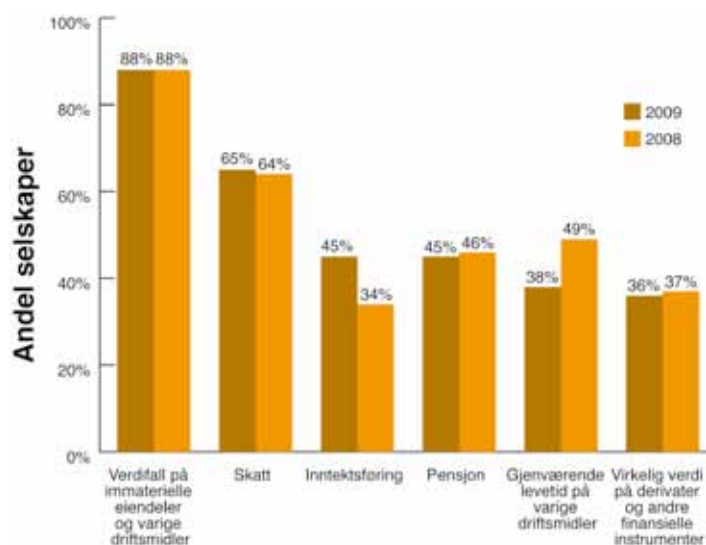
Samtlige av de 69 undersøkte selskapene har gitt informasjon rundt regnskapsestimater og/eller skjønsmessige vurderinger. Kvalitet og informasjonsmengde varierer noe, men enkelte balanseposter går i større grad igjen enn andre. Figur 6.1 illustrerer fordelingen mellom de seks mest vanlige balansepostene. Denne fordelingen er svært lik resultatene fra fjorårets undersøkelse både i rangering og prosentandel. Det

virker rimelig at verdifall på immaterielle eiendeler og varige driftsmidler er den balanseposten flest selskaper benytter estimater og skjønn for å vurdere. Gjenværende levetid på varige driftsmidler ble i fjor trukket fram som en overraskende vanlig post (49 %). Denne posten har imidlertid falt en del tilbake i årets undersøkelse (36 %).

Antall poster presentert per selskap

Det er stor variasjon mellom selskapene med hensyn til antall poster som innebærer bruk av estimater og/eller skjønsmessige vurderinger, se figur 6.2. Det er imidlertid en klar korrelasjon mellom hvilken liste selskapene er notert på og antall usikre poster. Mens selskapene på OBX hovedsakelig rapporterer mellom 4 - 9 usikre poster har selskapene på Oslo Axess kun 1 - 5 poster. Dette er også å forvente da store selskaper har større balanseverdi og flere typer poster. Gjennomsnittlig antall poster per liste synliggjør også denne forskjellen, se tabell 6.1.

Figur 6.1. Balansepostene hvor estimater er utøvd. Totalt 69 (67) selskaper.

Tabell 6.1. Gjennomsnittlig antall poster per børsliste.

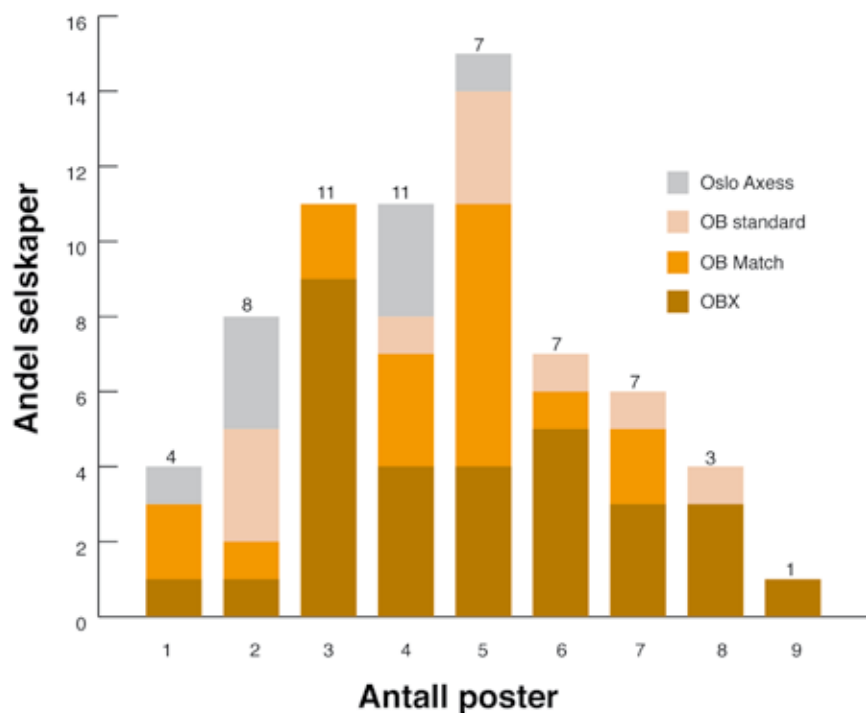
	OBX	OB Match	OB Standard	Oslo Axess
Gjennomsnitt antall poster per børsliste	5.5	3.9	4.3	3.0

Skillet mellom estimater og skjønnsmessige vurderinger

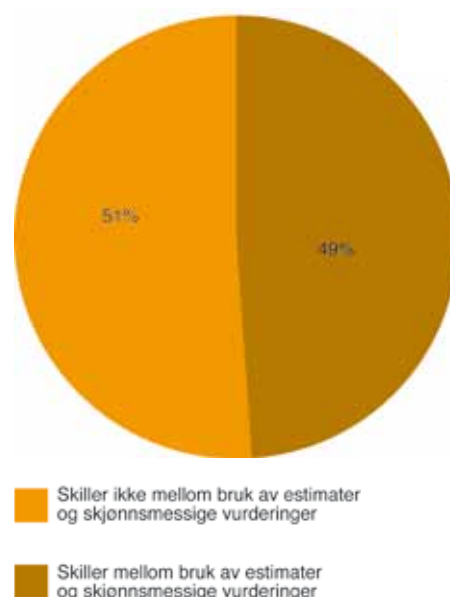
Omtrent halvparten av de undersøkte selskapene har ikke skilt mellom estimater og skjønnsmessige vurderinger ved vurdering av balansepostene, se figur 6.3. Med skjønnsmessig vurdering menes det hvordan en standard er anvendt konkret i forhold til selskapsspesifikke problemstillinger, mens estimater går på hvordan selskapet har estimert spesifikke tallstørrelser.

Undersøkelsen viser at få selskaper har en tydelig todeling mellom estimater og skjønnsmessige vurderinger. Dette gjør det ofte vanskelig å forstå om det er et estimat eller en skjønnsmessig vurdering som ligger til grunn for vurderingen av balanseposten. Estimater virker jevnt over å være den mest brukte usikkerheten i omtalen.

Figur 6.2. Antall poster per selskap som innebærer bruk av estimater/skjønnsmessige vurderinger. Totalt 69 selskaper.

Figur 6.3. Andelen selskap som skiller/ikke skiller mellom bruk av estimater og skjønnsmessige vurderinger. Totalt 69 selskaper.

7. Segmentinformasjon

Segmentinformasjon reguleres av IFRS 8 som erstattet IAS 14 fra 1. januar 2009. Segmentrapportering etter IFRS 8 skal være i tråd med den interne rapporteringen til ledelsen. Bakgrunnen for dette er en formening om at et ledelsesperspektiv vil resultere i mer meningsfull og relevant informasjon for brukerne. Selskaper står også fritt til å bestemme hvilke resultatmål som skal rapporteres.

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Opplysninger om øverste beslutningstaker
- Resultatmål i segmentrapporteringen
- Type segmenter
- Antall segmenter
- Informasjon om produkter, geografi og kunder

Opplysning om øverste beslutningstager

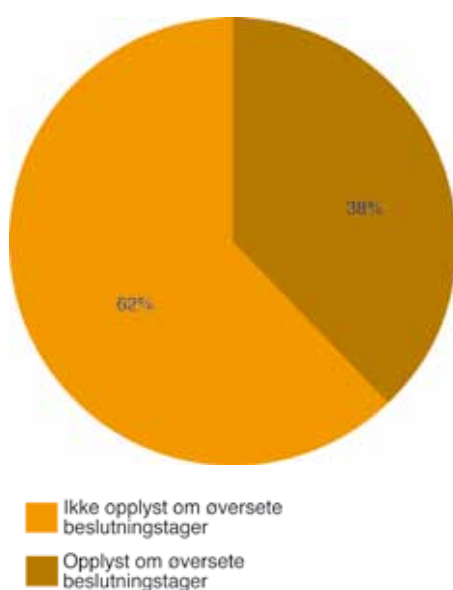
I forbindelse med segmentrapporteringen bør det opplyses om hvem som er øverste beslutningstaker i selskapet, slik at

det tydelig fremkommer hvilket perspektiv som er lagt til grunn for segmentrapporteringen. Dette ble ikke undersøkt i 2008. Det fremkommer av figur 7.1 at kun 26 av 69 (38 %) selskaper opplyser om hvem som er øverste beslutningstaker i selskapet. Det er ingen indikasjoner på at selskapene på OBX listen i større grad opplyser om dette enn selskapene på de mindre listene.

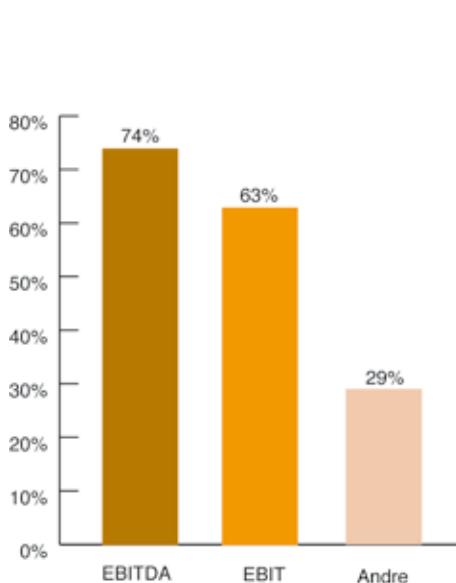
Resultatmål i segmentrapporteringen

Segmentrapportering med utgangspunkt i ledelsens perspektiv gir mulighet til å benytte resultatmål som avviker fra IFRS. Det er i undersøkelsen kartlagt hvorvidt selskapene bruker resultatmålene EBITDA, EBIT eller andre ved segmentrapporteringen. 7 selskaper har ikke avgitt segmentrapportering, og utvalget reduseres derfor til 62. 35 av 62 (56 %) selskaper har benyttet avvikende resultatmål fra IFRS. Av figur 7.2 ser vi at resultatmålene som benyttes i stor grad er EBITDA og EBIT.

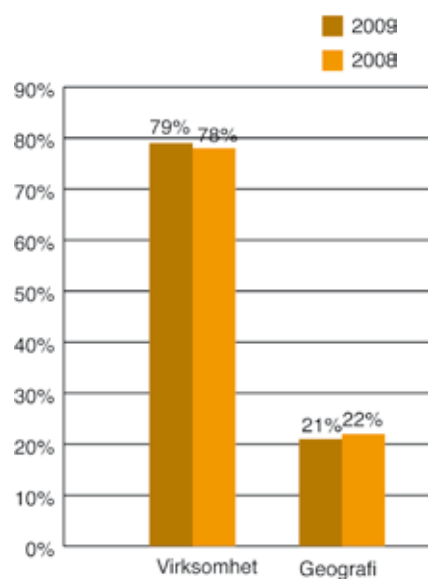
Figur 7.1. Opplysninger om øverste beslutningstager. Totalt 69 selskaper.

Figur 7.2. Resultatmål benyttet i segmentrapporteringen. Ett selskap kan benytte flere resultatmål.

Figur 7.3. Valg av primærsegment. Totalt 62 (74) selskaper.

Type segmenter

Av selskapene som har presentert segmentinformasjon har 49 av 62 (79 %) selskaper benyttet forretningsområder som primærsegment. Dette er nærmest identisk med fjoråret, hvor 58 av 74 (78 %) selskaper presenterte segmentinformasjon etter virksomhet. De resterende 13 benytter geografisk inndeling, se figur 7.3.

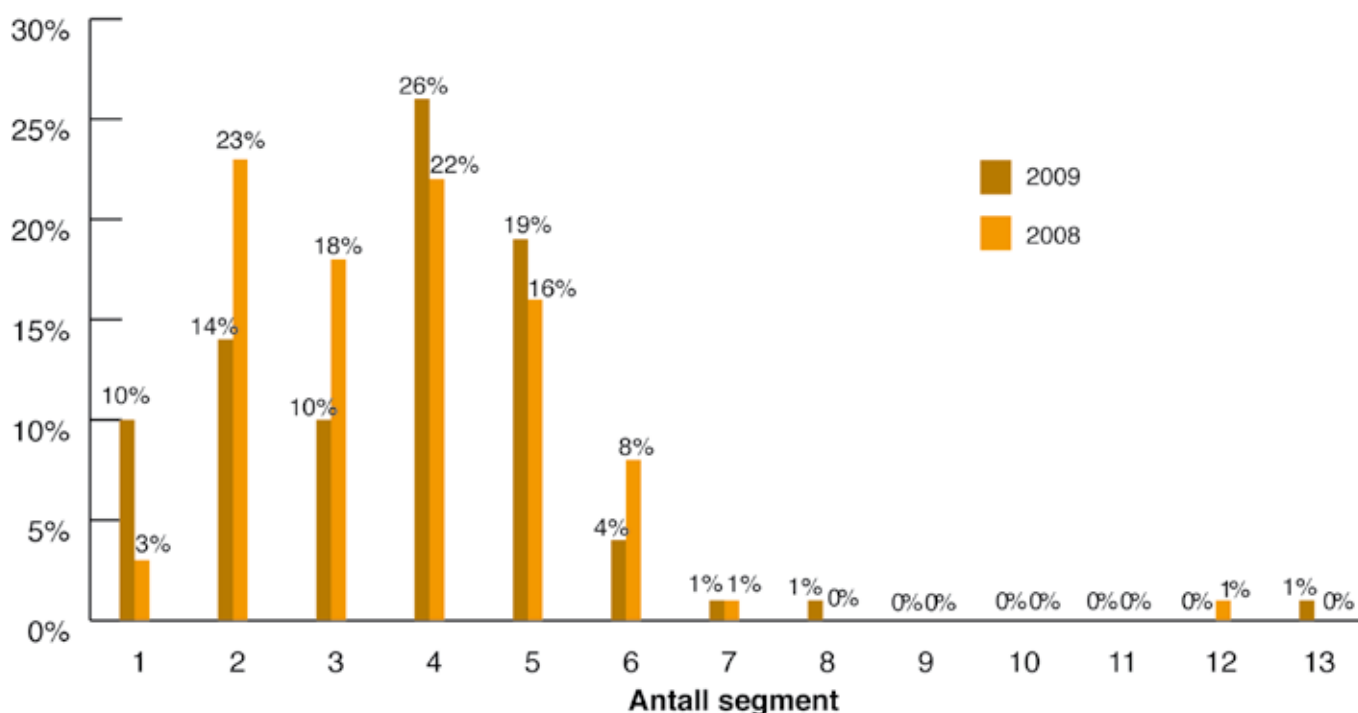
Antall segmenter

I gjennomsnitt rapporteres 3,1 segmenter. Figur 7.4 viser antall selskaper fordelt på segment sammenlignet med 2008. Fjorårets årsrapportundersøkelse viste at hele 23 % av selskapene kun rapporterte på ett segment, i år er dette tallet noe lavere; 10 av 69 (14 %) selskaper. For noen selskaper kan det være riktig å rapportere kun ett segment, da selskapets størrelse og forretningsmessige situasjon tilsier en slik presentasjon. Vår erfaring tilsier imidlertid at dette sjelden samsvarer med den interne rapporteringsstrukturen i børsnoterte selskaper. 7 av 10

(70 %) av selskapene som rapporterer ett segment finner man i bransjene energi og industri, og det kan argumenteres for at det lettere lar seg gjøre å aggregere driftssegmenter for typiske norske selskaper innen bransjer som shipping og offshore.

En annen antagelse er at større selskaper rapporterer flere segment. Sorteres selskapene etter børsliste, ser vi at 45 % av selskapene på OBX rapporterer fem segment eller flere, mens kun 18 % fra OB Standard listen, 7 % fra OB Match og ingen fra Oslo Axess rapporterer fem eller flere segment. Dette resultatet bekrefter således vår antagelse.

Figur 7.4. Antall segmenter fordelt på selskapene. Totalt 69 (74) selskaper.

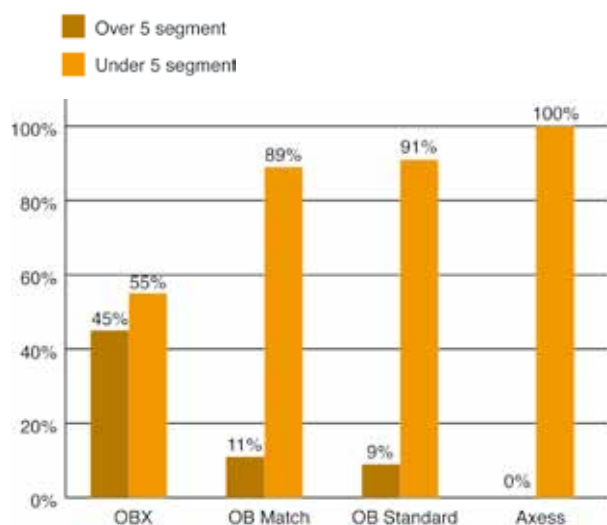

Informasjon om produkter, geografi og tjenester

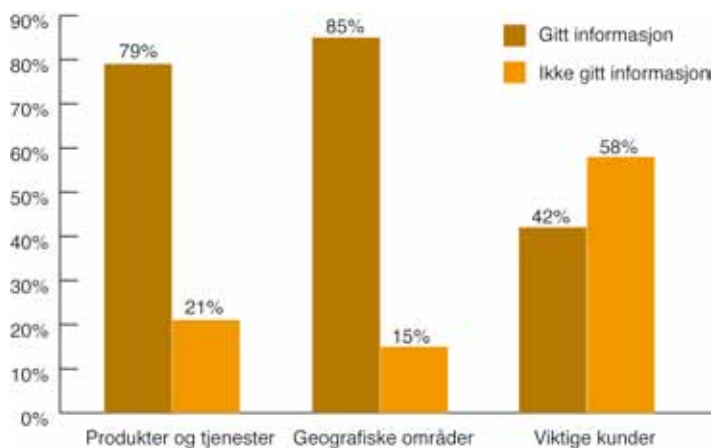
I henhold til IFRS 8.32-24 skal selskaper gi informasjon om driftsinntekter fra eksterne kunder fordelt på hvert produkt eller hver tjeneste, samt fordelt på hjemstat og andre stater.

I tillegg skal selskaper gi informasjon om i hvilken grad de er avhengige av sine viktige kunder. Spesielt gjelder dette dersom driftsinntektene fra transaksjoner med én enkelt kunde utgjør ti prosent eller mer av foretakets driftsinntekter. Vår undersøkelse viser at 49 av 62 (79 %) selskaper gir informasjon om driftsinntekt fra eksterne kunder fordelt på produkter og tjenester, mens denne andelen er noe høyere (85 %) for geografiske områder. Informasjon om eventuell avhengighet til kunder gir hele 26 av 62 (42 %) selskaper opplysning om. Det er overraskende at så mange børsnoterte selskaper er så avhengig av enkeltkunder.

Figur 7.5. Andel selskaper som rapporterer over/under fem segmenter fordelt per børsliste. Totalt 69 selskaper.

Figur 7.6. Andel selskaper som har gitt informasjon om driftsinntekter per produkt/tjeneste eller geografisk område, samt informasjon om avhengighet til viktige kunder. Antall selskaper 62.

8. Presentasjon av virksomhetssammenslutning

Virksomhetssammenslutning reguleres av IFRS 3.

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Presentasjon av oppkjøpsanalyse
- Kjøpsprisallokering
- Komponenter av goodwill

Presentasjon av oppkjøpsanalyse

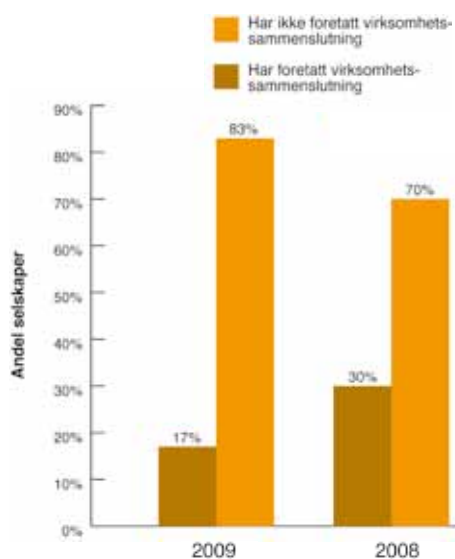
Ikke overraskende har det vært en nedgang i andel selskaper som har gjennomført virksomhetssammenslutning i 2009 sammenlignet med fjoråret. 22 av 74 (30 %) selskaper gjennomførte i 2008 virksomhetssammenslutning, mens kun 12 av 69 (17 %) selskaper har gjennomført virksomhetssammenslutning i 2009, se figur 8.1. Dette virker rimelig og reflekterer en lavere oppkjøpsaktivitet i markedet. Av de 12 selskapene som har gjennomført virksomhetssammenslutning i år har 10 (83 %) presentert

en oppkjøpsanalyse og avgitt informasjon iht til IFRS 3 pkt. 67. Oppkjøpsanalysene som presenteres er både foreløpige, endelige eller en kombinasjon av disse. Det er ingen tydelig fordeling mellom de ulike børslistene i forhold til andel virksomhetssammenslutninger, se figur 8.2. I forhold til fjoråret har de ulike børslistene i år hatt en jevnere andel selskaper med virksomhetssammenslutning. Andelen er også jevnt over lavere sammenlignet med fjoråret.

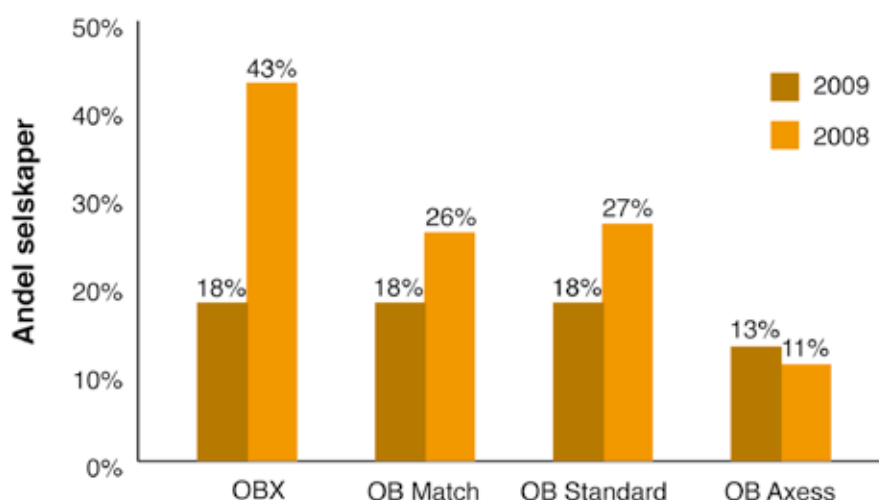
Kjøpsprisallokering

I etterkant av en periode med finansiell ustabilitet, lavere børsкурser og lavere pris/bok forhold, slik den perioden vi akkurat har vært gjennom, er det å forvente at goodwill som andel av kjøpsprisen reduseres. Mens det i fjorårets undersøkelse var generert goodwill i 16 av 23 (73 %) virksomhetssammenslutninger er andelen 6 av 12 (50 %) selskaper i 2009. Nedgangen anses å være i tråd med vår forventning. Andelen goodwill har i gjennomsnitt utgjort 26 % av kjøpsprisen, se figur 8.3. Videre har i gjennomsnitt 27 % av kjøpsprisen blitt allokert til andre immaterielle eiendeler.

Figur 8.1. Andel selskaper som har gjennomført virksomhetssammenslutning. Totalt 69 (74) selskaper.

Figur 8.2. Andel selskaper per børsliste som har gjennomført minst en virksomhetssammenslutning. Totalt 12 (22) selskaper.

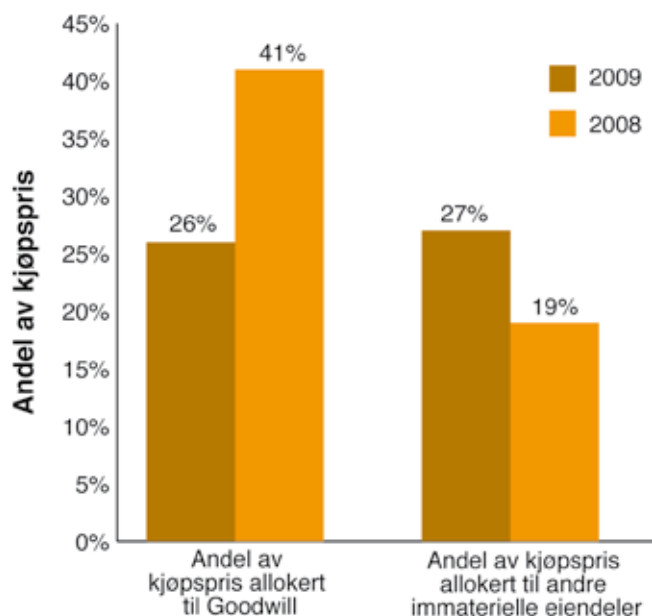
Andelen goodwill/immaterielle eiendeler er beregnet på følgende måte: $\text{Goodwill} / (\text{Total kapital før oppkjøp} + \text{Goodwill} - \text{Gjeld})$. Tallene fra årets undersøkelse viser at det har vært noe nedgang, både i andel transaksjoner med goodwill og goodwill som andel av transaksjonsverdien, sammenlignet med 2008. Andelen immaterielle eiendeler av transaksjonsverdi har derimot økt noe. Dette kan også antyde at man er blitt flinkere til å identifisere immaterielle eiendeler.

Komponenter av Goodwill

Standarden krever at det skal presenteres en beskrivelse av de faktorene som har medført innregning av goodwill. 5 av 6 (83 %) selskaper har forklart de ulike komponentene av goodwill. Dette er klart høyere enn fjoråret da 50 % av selskapene ikke hadde spesifisert dette. På samme måte som i fjor er inntekts- og kostnadssynergier og humankapital de mest vanlige goodwillkomponentene.

“30 % av selskapene gjennomførte i 2008 virksomhetssammenslutning, mens kun 17 % av selskapene har gjennomført virksomhetssammenslutning i 2009”

Figur 8.3. Andel kjøpspris allokert til Goodwill og andre immaterielle eiendeler. Totalt 6 (16) selskaper.

9. Avsetninger

Avsetninger for usikre forpliktelser reguleres av IAS 37 Avsetninger, betingede forpliktelser og betingede eiendeler.

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Andel selskap med vesentlige usikre forpliktelser
- Overholdelse av informasjonsplikt i forhold til kvalitativ beskrivelse
- Presentasjon av diskontering
- Presentasjon av balanseført verdi ved periodens begynnelse og slutt

Andel selskaper med vesentlige usikre forpliktelser

Andelen selskaper med avsetninger har økt fra 28 av 74 (38 %) selskaper i 2008 til 35 av 69 (51 %) selskaper i 2009. For selskapene med vesentlige usikre forpliktelser setter standarden krav om kvalitativ beskrivelse av de vesentligste avsetningene. 32 av 35 (91 %) selskaper med avsetninger har gitt en slik beskrivelse, se figur 9.1. Dette er det av de undersøkte opplysningskravene relatert til avsetninger som i størst grad er overholdt, noe som også stemmer godt overens med funnene fra fjoråret der antallet var 22 av 28 (79 %) selskaper.

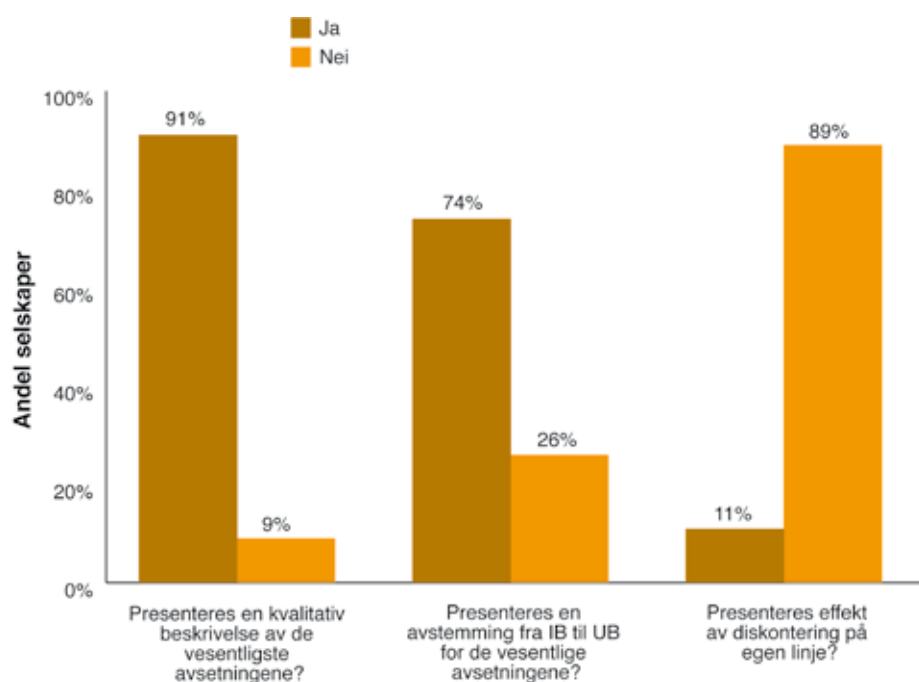
Standarden krever også informasjon om inngående og utgående balanseverdi ved periodens begynnelse og slutt. 26 av 35

(74 %) selskaper presenterer denne informasjonen, noe som er på linje med fjoråret. IAS 37 gir rom for ulike tolkninger for hvordan informasjonen om balanseverdiene bør oppstilles. Ved gjennomgangen i denne undersøkelsen er kravet ikke tolket dit hen at det kreves en egen oppstilling for IB – UB verdier av avsetninger for å innfri kravet. Det vil si at informasjon om balanseverdien som en del av tekstavsnitt plassert på ulike steder i årsrapporten er godtatt. Selv om IAS 37 ikke eksplisitt krever et eget oppsett anses dette som beste praksis.

Rentevirkningen av diskonterte beløp relatert til avsetninger er det også krav om å opplyse om i henhold til IAS 37. I vår undersøkelse har bare 4 av 35 (11 %) selskaper gitt denne informasjonen. Det lave tallet samsvarer med funnene i fjorårets undersøkelse. Årsaken til at få selskaper informerer om dette kan være at selskapene anser diskonteringen som uvesentlig. Presentasjon av sammenligningstall er ikke et lovkrav, men mellom 70 % - 80 % av de undersøkte selskapene både i fjor og i år har likevel informert om dette.

Gjennomgangen av selskapene viser at selskapsstørrelsen korrelerer både med hvilke selskap som har avsetninger og overholdelsen av lovkravene. Selskapene på OBX-listen har oftere avsetninger og har også jevnt over oppfylt informasjonskravene på området bedre enn selskapene på de andre børslistene.

Figur 9.1. Selskapenes overholdelse av lovkrav i forhold til avsetninger. Totalt 35 (28) selskaper.

10. Nedskrivninger

Nedskrivninger reguleres av IAS 36 Nedskrivninger.

Standarden skiller mellom når immaterielle eiendeler/varige driftsmidler med bestemt levetid (type 1) og immaterielle eiendeler med ubestemt levetid, herunder goodwill (type 2) skal testes for verdifall. Eiendeler av type 1 skal testes dersom det er indikasjoner på verdifall, mens eiendeler av type 2 skal testes dersom det er indikasjon på verdifall i løpet av året, samt minst én gang i året.

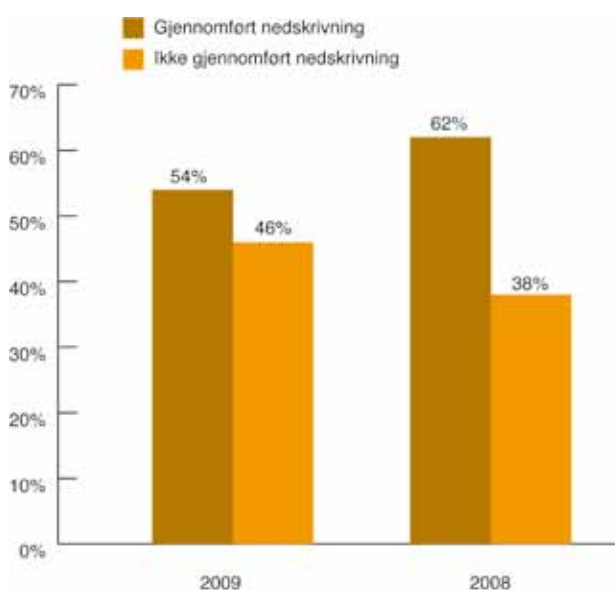
Selskaper kan velge mellom to ulike måleattributter for å beregne gjenvinnbart beløp; bruksverdi og netto salgsverdi. Bruksverdi innebærer en beregning av netto nåverdi for eiendelen med dagens bruk, mens netto salgsverdi tar utgangspunkt i markedsverdien av eiendelen. Dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn eiendelenes balanseverdi vil det måtte gjennomføres en nedskrivning. Det gjenvinnbare beløpet skal gi uttrykk for de verdiene som eiendelen forventes å generere, og er definert som den høyeste verdien av eiendelens virkelige verdi fratrukket salgsutgifter og eiendelens bruksverdi. Med utgangspunkt i hvorvidt selskapet benytter bruksverdi eller netto salgsverdi for å vurdere nedskrivningsbehovet setter standarden ulike krav til informasjon.

For hver av de to typene eiendeler er følgende kartlagt:

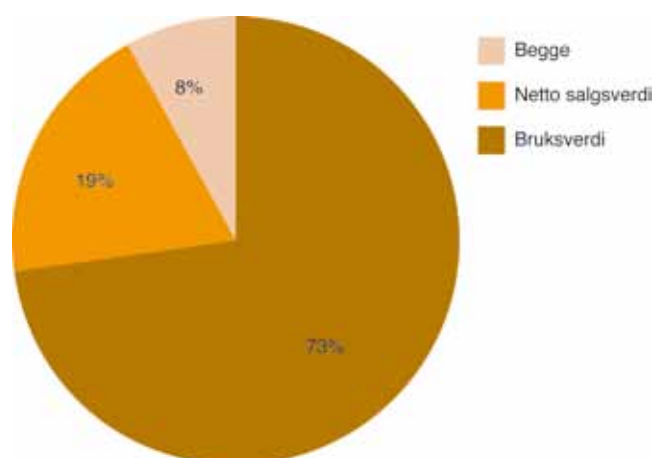
- Kvalitativ beskrivelse av omstendigheter som førte til nedskrivning
- Hvilke måleattributter som er benyttet ved verdsettelsen
  - Bruksverdi:
    - Prognoseperiode
    - Begrunnelse dersom perioden overstiger 5 år
    - Diskonteringsrente
    - Vekstrate
  - Netto salgsverdi:
    - Referanse for verdsettelsen

Under følger en gjennomgang av resultatene for hver av de to typene eiendeler.

Figur 10.1. Antall selskaper som har gjennomført nedskrivninger for eiendeler med bestemt levetid. Totalt 69 (74) selskaper.

Figur 10.2. Andel selskaper fordelt på ulike måleattributter for nedskrivninger. Totalt 37 selskaper.

Type 1) Nedskrivning av varige driftsmidler og/eller immaterielle eiendeler med bestemt levetid

Måleattributter og kvalitativ beskrivelse

Undersøkelsen viser at 37 av 69 (54 %) selskaper har gjennomført nedskrivninger av eiendeler med bestemt levetid i løpet av regnskapsåret 2009. Dette er noe lavere enn i 2008, der 46 av 74 (62 %) av selskapene hadde gjennomført nedskrivninger i løpet av regnskapsåret, se figur 10.1. Andelen er relativt høy, men som forventet på grunn av markedssituasjonen. Samtlige av selskapene som har gjennomført nedskrivning på eiendeler med bestemt levetid har egen linje for nedskrivning i anleggsmiddelnoten.

Figur 10.2 viser fordelingen for de ulike måleattributtene som er benyttet ved nedskrivning av eiendeler med bestemt levetid. 27 av 37 (73 %) selskaper har benyttet bruksverdi, 7 selskaper (19 %) har benyttet netto salgsverdi og 3 selskaper (8 %) har benyttet begge måleattributter.

I henhold til IAS 36 130a skal et selskap presentere hendelser eller omstendigheter som førte til en nedskrivning. 12 av 37 (32 %) selskaper har ikke i tilstrekkelig grad beskrevet de hendelser og omstendigheter som har ført til nedskrivning. Dette er noe bedre enn fjoråret, der 18 av 46 (39 %) av selskapene ikke har

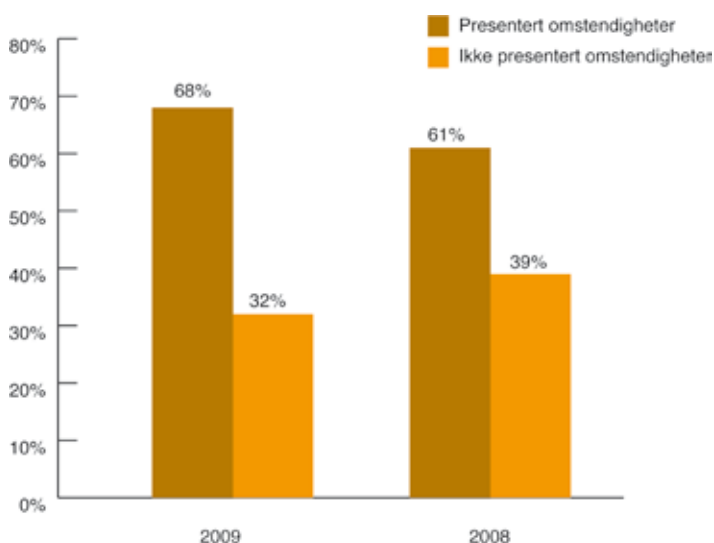
beskrevet hendelser og omstendigheter rundt nedskrivningen, men resultatet er fortsatt noe svakt, se figur 10.3.

Vi ser en klar tendens til at større selskaper i høyere grad presenterer informasjon om omstendigheter/hendelser som har ført til nedskrivning. Blant de aller største selskapene (børsverdi over 40 mrd) gir samtlige selskaper denne type informasjon, og prosentandelen er tydelig synkende for de mindre selskapene. Denne tendensen gjelder også dersom man ser på når årsrapportene ble godkjent av styret. Samtlige selskaper som fikk godkjent årsrapporten tidlig (31-60 dager etter årsslutt), har gitt informasjon om hendelser eller omstendigheter som har medført nedskrivningsbehov.

Netto salgsverdi

Selskaper som benytter netto salgsverdi for vurdering av et eventuelt nedskrivningsbehov skal presentere en referanse for verdifastsettelsen. Samtlige selskaper har oppgitt dette, og følger dermed standarden. Resultatet er betydelig bedre enn fjorårets resultat, der kun halvparten oppgir denne referansen. Som referanse for verdsettelsen er generell opplysning om markedsverdi for en spesifikk eiendel godtatt i undersøkelsen.

Figur 10.3. Andel selskaper som har presentert hendelser/ omstendigheter som førte til nedskrivning. Totalt 37 selskaper.

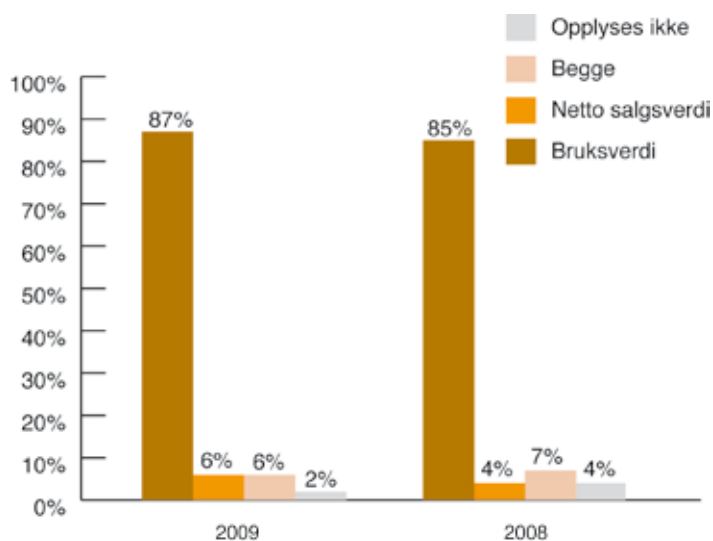
Bruksverdi

Diskonteringsrente

Som nevnt innledningsvis skal et selskap som benytter bruksverdi som måleattributt oppgi diskonteringsrenten som er benyttet ved beregning av gjenvinnbart beløp. Standarden krever at diskonteringsrenten skal gjenspeile markedsvurderinger av a) pengers tidsverdi og b) eiendelens særlige risiko som de framtidige kontantstrømestimatene ikke er justert for.

Kun 9 av 30 (30 %) selskaper oppgir diskonteringsrenten før skatt, og den gjennomsnittlige diskonteringsrente blant disse er 10,8 %. I 2008 var den gjennomsnittlige diskonteringsrenten noe høyere enn i år (11,7 %) og dette virker rimelig gitt utviklingen i rentemarkedene det siste året. Diskonteringsrentene varierer fra 12,9 % (2008: 16,6 %) på det høyeste til 7,9 % (2008: 7 %) på det laveste, se tabell 10.1 på neste side. Det er vanskelig å fastslå hva som er riktig diskonteringsrente da dette avhenger av risikoen til de respektive kontantstrømmene.

Figur 10.4. Måleattributter benyttet ved nedskrivning av type 2. Totalt 53 (55) selskaper.

Type 2) Nedskrivning av goodwill og/eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid

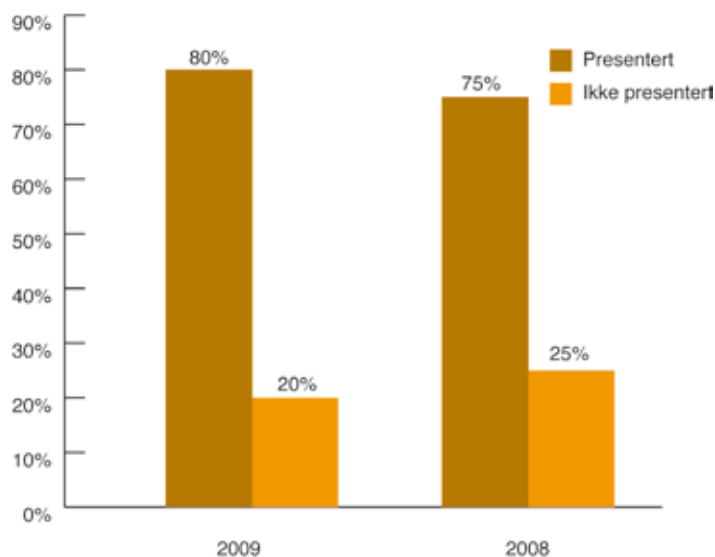
Måleattributter og kvalitativ beskrivelse

53 av 69 (78 %) selskaper har goodwill og/eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid. I henhold til standarden er selskapet pliktig til å gjennomføre årlig nedskrivningstest, samt opplyse om forutsetningene benyttet i testen. Figur 10.4 viser fordelingen av måleattributtene som er benyttet for disse selskapene. Vi ser at fordelingen er omtrent identisk med fjoråret, der den klart største andelen benytter bruksverdi ved verdsettelsen av goodwill og immaterielle eiendeler med ubestemt levetid. Dette er naturlig da det svært sjelden eksisterer gode referanseverdier for de kontantgenererende enhetene goodwill er allokert til.

Bruksverdi

IAS 36 (134-136) regulerer estimering av gjenvinnbart beløp for goodwill og immaterielle eiendeler med ubestemt levetid i henhold til bruksverdi. Et selskap som benytter bruksverdi som måleattributt skal gi informasjon om blant annet lengden på prognoseperioden - perioden der de fremtidige kontantstrømbeløpene er basert på kvalifiserte budsjetter/

Figur 10.5. Andel selskaper som presenterer prognoseperiode. Totalt 49 (51) selskaper.

estimerer -, og dersom denne prognoseperioden overstiger 5 år skal det gis en begrunnelse som rettferdiggjør den lengre perioden. I tillegg skal vekstraten som benyttes utover prognoseperioden (veksten i terminalleddet) oppgis, samt avkastningskravet som er benyttet ved diskontering av kontantstrømmene.

Prognoseperiode

39 av 49 (80 %) selskaper angir prognoseperioden. Kun 8 selskaper benytter en prognoseperiode over 5 år, og 7 (88 %) av disse oppgir en begrunnelse for dette. Dette er relativt positive resultater, og det er en positiv utvikling fra fjoråret.

Diskonteringsrente

37 av 49 (76 %) selskaper opplyser diskonteringsrente før skatt. Denne andelen er betydelig høyere enn andelen selskaper som oppgir dette for eiendeler med bestemt levetid (30 %). Generelt ser vi at selskapene er flinke til å gi informasjon om forutsetningene for kontantstrømmer estimert for goodwill, men at informasjonen er svakere for varige driftsmidler og immaterielle eiendeler med bestemt levetid. Gjennomsnittlig diskonteringsrente før skatt for goodwill og immaterielle eiendeler med ubestemt levetid er 10,9 %. Denne var 11,4 % i 2008. Sammenlignes denne diskonteringsrenten med gjennomsnittlig diskonteringsrente for eiendeler med bestemt levetid på 10,8 %, ser vi at det er relativt liten forskjell. Diskonteringsrentene varierer fra 24 % (2008: 16,6 %) på det

høyeste til 5,5 % (2008: 6,5 %) på det laveste. Se for øvrig tabell 10.1 for et sammendrag av de ulike diskonteringsrentene.

Vekstrate

Avslutningsvis har vi sett nærmere på vekstraten som grunnlag for terminalverdien for perioden utover prognoseperioden. Erfaringsmessig har selskapene gode prognoser for kontantstrømmene innenfor prognoseperioden, mens det er mer usikkerhet knyttet til vekstraten på lang sikt. I mange tilfeller utgjør terminalverdien den største delen av den diskonterte verdien, og vekstraten vil således være av stor interesse og en viktig faktor i nedskrivningstesten. Selskaper som har hovedandelen av sin virksomhet i det norske markedet benytter ofte sentralbankens inflasjonsmål på 2,5 % som utgangspunkt for vekstraten. 28 av 49 (57 %) selskaper har oppgitt vekstraten de har benyttet, og blant disse er gjennomsnittlig vekstrate beregnet til 2,7 %. Dette er noe høyere enn fjoråret, der gjennomsnittlig vekstrate ble beregnet til 2,1 %. Den høyeste observerte vekstraten i terminalverdien blant selskapene er 5 % (2008: 5 %) og den laveste er 0 %.

Netto salgsverdi

Kun 6 av 53 (11 %) selskaper benytter virkelig verdi minus salgskostnader for nedskrivningstesten for immaterielle eiendeler med ubestemt levetid. Samtlige av disse oppgir verdireferansen for verdsettelsen.

Tabell 10.1. Oppsummering av oppgitte diskonteringsrenter før skatt.

Diskonteringsrente før skatt	Bestemt levetid		Ubestemt levetid	
	2009	2008	2009	2008
Gjennomsnitt	10,8 %	11,7 %	10,9 %	11,4 %
Median	11,4 %	–	10,2 %	–
Høyeste verdi	12,9 %	16,6 %	24,0 %	16,6 %
Laveste verdi	7,9 %	7,0 %	6,0 %	6,5 %

11. Andre regulatoriske krav

Følgende regulatoriske krav er kartlagt i undersøkelsen:

- Erklæring fra styret og daglig leder
- Erklæring fra styret om lederlønn
- Opprettelse av revisjonsutvalg
- Rederibeskatning

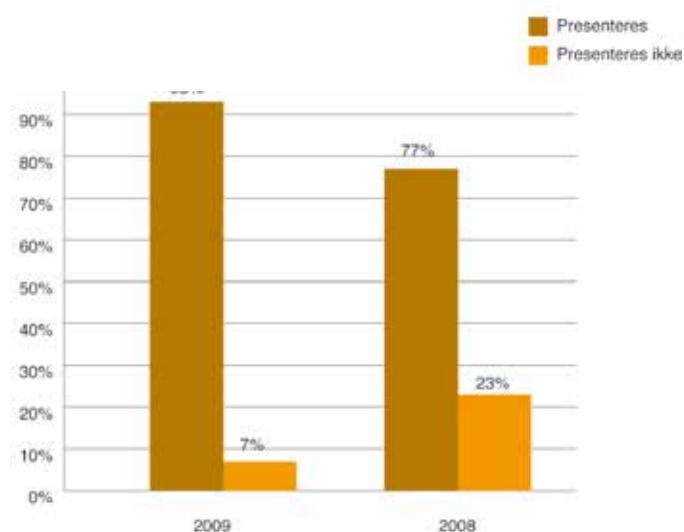
Erklæring fra styret og daglig leder

I henhold til Verdipapirhandelloven § 5-5 skal årsrapporten "omfatte en erklæring fra de personene som er ansvarlig hos utstederen". Ansvarlig er i henhold til verdipapirhandelsforskriften § 5-2 å forstå som styret og daglig leder. Undersøkelsen viser at 64 av 69 (93 %) selskaper har presentert en slik erklæring. Dette er en forbedring fra resultatet av Årsrapportundersøkelsen 2008 hvor kun 77 % presenterte denne erklæringen.

Lederlønnserklæring

Allmennaksjeloven § 6-16 (a) krever at styret skal utarbeide en erklæring om fastsettelse av lønn og andre ytelser til daglig leder og andre ledende ansatte.

Figur 11.1. Andel selskaper som presenterer erklæring fra styret og daglig leder i årsrapporten. Totalt 69 (74) selskaper.

Vi har i vår gjennomgang fokusert på følgende punkter

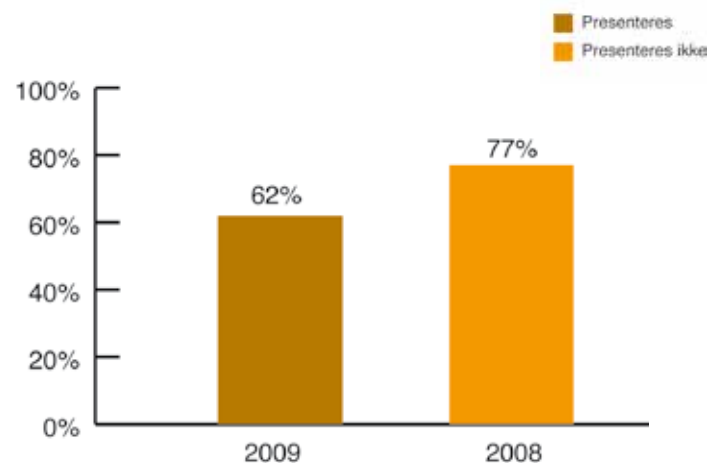
- Andelen selskaper som presenterer lederlønnserklæring i forhold til generell informasjon om ytelser til ledelsen
- Hvilken periode erklæringen gjelder for, samt hvor i årsrapporten erklæringen er plassert

Andelen selskaper som presenterer lederlønnserklæring

99 % av de undersøkte selskapene har presentert informasjon om lønnsmessige ytelser til ledelsen. Det er imidlertid bare 43 av 69 (62 %) selskaper som presenterer en lederlønnserklæring, se figur 11.2. En erklæring er i denne sammenheng ansett som en tekst eller dokument som utgir seg for å være en erklæring eller som henviser til asal 6-16 (a) og inneholder hele eller deler av kravspesifikasjonene. Det er jevnt over stor variasjon i hvordan selskapene har valgt å presentere lederlønnserklæringen.

Andelen selskaper som presenterer lederlønnserklæring er noe lavere i årets undersøkelse sammenlignet med 2008, da hele 57 av 74 (77 %) selskaper oppfylte dette kravet. Det kan virke som om en rekke selskaper unnlater å vise denne informasjonen i en egen erklæring og anser det som tilstrekkelig å oppgi generell informasjonen om lederlønn. Det er en klar sammenheng mellom

Figur 11.2. Andel selskaper som presenterer separat lederlønnserklæring. Totalt 69 (74) selskaper.

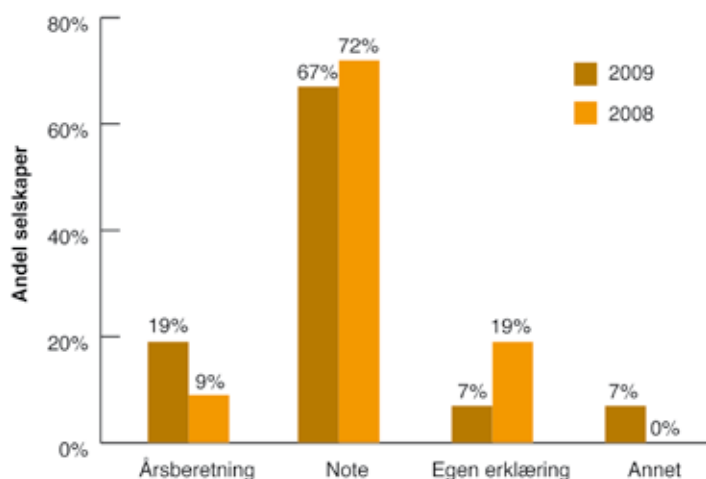
børslisten selskapene er notert på og andelen selskaper som presenterer en erklæring. Selskapene på OBX og OB Match presenterer lederlønnserklæring i større grad enn selskapene på de andre listene.

Gjeldende periode for erklæringen samt plassering i årsrapport

Bestemmelsen i loven er noe uklar når det gjelder hvilken periode lederlønnserklæringen skal gjelde. Loven krever informasjon om *både* kommende regnskapsår og inneværende regnskapsår. Vår forståelse av formuleringen er at kommende regnskapsår vil si 2010 og at foregående regnskapsår er 2009. Av selskapene som presenterer lederlønnserklæring har 25 av 43 (58 %) selskaper presentert informasjon om inneværende regnskapsår mens 19 av 43 (44 %) selskaper har presentert informasjon om kommende regnskapsår.

Loven definerer ikke hvor i årsrapporten lederlønnserklæringen skal presenteres. Vår gjennomgang tyder imidlertid på at de fleste selskapene foretrekker å presentere erklæringen i note, og da ofte i samme note som det informeres om lønn til ledende ansatte, se figur 11.3.

Figur 11.3. Plassering av lederlønnserklæring i årsrapport. Totalt 43 (57) selskaper.

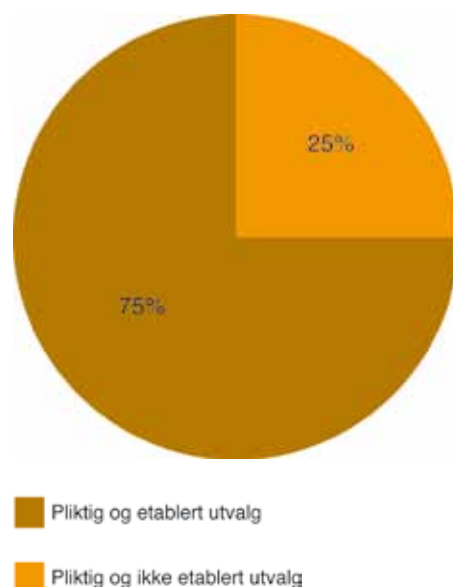

Revisjonsutvalg

Fra og med 1. juli 2009 ble det lovpålagt for foretak av allmenn interesse å etablere revisjonsutvalg. Fristen er den ordinære generalforsamlingen i 2010. Revisjonsutvalgets oppgaver er blant annet å bistå selskapets styre ved deres vurderinger av selskapets finansielle rapportering, presentere nye og eksisterende regnskapsprinsipper, evaluere selskapets interne kontroller og overvåke budsjetteringsprosesser. To av tre følgende krav må være oppfylt for at et selskap av allmenn interesse skal falle *utenfor* plikten til å etablere et revisjonsutvalg: 1) Gjennomsnittlig antall ansatte må være under 250, 2) totalkapitalen må være mindre enn MNOK 300 og 3) årlig omsetning må være mindre enn MNOK 350.

Resultatene av vår gjennomgang viser at 52 av 69 (75 %) selskaper faller inn under kravet om å etablere et revisjonsutvalg. Som det fremgår av figur 11.4 har 13 av 52 (25 %) selskaper ikke etablert et revisjonsutvalg ved avleggelsen av regnskapet. Dette gjelder 3 av 8 (38 %) selskaper på Oslo Axess og 8 av 28 (29 %) selskaper på OB Match. Kun 2 av 22 (9 %) av selskapene på OBX har ikke etablert et revisjonsutvalg.

Figur 11.4. Andel selskaper som har plikt til å etablere revisjonsutvalg som har/ikke har etablert utvalget. Totalt 52 selskaper.

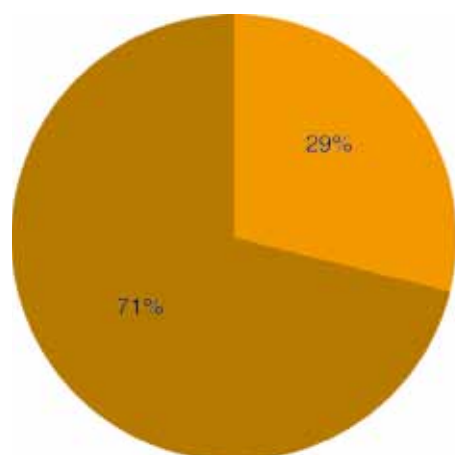
5 av 17 (29 %) selskaper som ikke er pliktig til å etablere revisjonsutvalg har likevel etablert et utvalg, se figur 11.5. Dette kan tyde på at det ansees som beste praksis å etablere et utvalg. De aktuelle selskapene har ikke gitt noen spesiell begrunnelse for hvorfor de har etablert et revisjonsutvalg utover det generelle formålet med å ha et utvalg.

Rederibeskatning

Rederibeskatningsreglene ble endret med virkning fra 1.1.2007 (tidligere Rederibeskatningsordningen av 1996). Endringen medførte en uttreden/inntredelsesbeskatning for å gå ut av gammel ordning og tre inn i den nye ordningen. Ved den nye ordningen ble det i overgangsreglene bestemt at minst to tredjedeler av de ubeskattede midlene i den gamle ordningen, fra og med inntektsåret 2007 skulle komme til beskatning med minst 10 prosent per år. Opp til en tredjedel ble samtidig fritatt for skatteplikt så langt et beløp som svarte til 28 prosent av det ble benyttet til miljøtiltak. Den 12.2.2010 avsa Høyesterett dom hvor retten kom til at overgangsreglene i lov av 14.12.2007 nr 107 er i strid med forbudet mot tilbakevirkende lover i Grunnloven §97.

Vi har i undersøkelsen av årsrapportene sett nærmere på hvorvidt selskaper som er underlagt rederibeskatningsreglene har kommentert ovenstående forhold, samt inntektsført 2/3 av skatteavsetningen i 2009. 5 av 69 (7 %) selskaper i vårt utvalg har beskrevet at de var underlagt ordningen. 2 av disse selskapene har imidlertid trådt inn i ordningen etter 1.1.2007 og dermed ikke gjenstand for overgangsreglene og høyesterettsdommen. Av de tre selskapene hvor høyesterettsdommen var aktuell, hadde alle selskapene kommentert og inntektsført 2/3 av skatteavsetningen i 2009. De hadde også omtalt fremtidige avsetninger/betalinger mht rederibeskatningen.

Figur 11.5. Andel selskaper som ikke er pliktig til å etablere et revisjonsutvalg og har/har ikke etablert utvalget. Totalt 17 selskaper.

Ikke pliktig og etablert utvalg
Ikke pliktig og ikke etablert utvalg

Del 2

Delårsrapportering 1. kvartal 2010

En gjennomgang av delårsrapporter
for børsnoterte selskaper
som rapporterer etter IFRS

Innledning

Årets undersøkelse har hatt spesielt fokus på delårsrapportering, og selskapenes delårsrapport for første kvartal 2010 er derfor også gjennomgått. Områdene som er kartlagt er basert på en gjennomgang Finanstilsynet gjennomførte av kvartalsrapporteringen for fjerde kvartal 2008⁴, samt hvilken informasjon det er forventet at analytikere ønsker i en delårsrapportering. Analytikerne er hovedbrukeren av delårsrapporteringen og etterlyser bedre og mer utfyllende informasjon i selskapers delårsrapportering. Det er kortsiktig inntjening som driver aksjekursen, og delårsrapporten skal synliggjøre statusbildet i selskapet. Etter fremleggelsen av delårsrapporten ser man ofte store svingninger i selskapets aksjekurs, og dette viser at informasjonen som gis i delårsrapporten er viktig.

Utvalget for undersøkelsen av kvartalsrapporteringen for første kvartal 2010 tilsvarer utvalget for årsrapportundersøkelsen i del 1. Utvalget består i 69 selskaper fra Oslo Børs og Oslo Axess. Se del 1 for utfyllende informasjon om utvalget.

⁴ Se Kredittilsynets Rundskriv 12/2009

1. Presentasjon av resultatregnskapet

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen for presentasjon av resultatregnskapet:

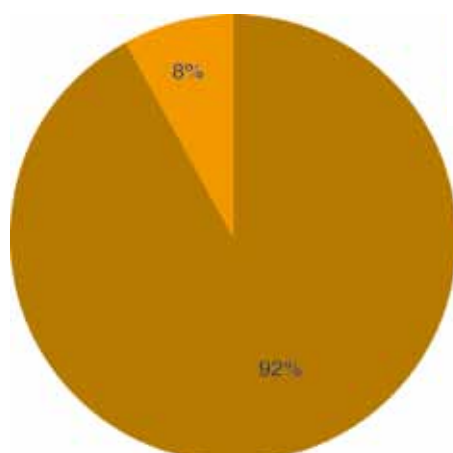
- Basisresultat og utvannet resultat per aksje
- Resultatandel fra tilknyttet selskap
- Presentasjon av utvidet resultatandel fra tilknyttede selskaper i oppstilling av totalresultat i konsern

Basisresultat og utvannet resultat per aksje

Etter IAS 34 Delårsrapportering skal selskapet presentere basisresultat og utvannet resultat per aksje i samsvar med IAS 33 Resultat per aksje.

Undersøkelsen viser at hele 67 av 69 (97 %) selskaper viser dette i sin delårsrapport. Selskapene skal også vise utvannet resultat per aksje for samtlige perioder. Dette gjelder selv om basis- og utvannet resultat er lik hverandre. I dette tilfellet er resultatet fra undersøkelsen noe svakere. Kun 59 av 69 (86 %) selskaper viser utvannet resultat per aksje. Gjennomgang av årsrapportene for 2009 viste et noe bedre resultat, der samtlige selskaper presenterte resultat per aksje, og 99 % viste utvannet resultat per aksje.

Figur 1.1. Presentasjon av resultatandel fra tilknyttet selskap på egen linje. Totalt 38 selskaper.

■ Presenterer ikke resultatandel
■ Presenterer resultatandel

Resultatandel fra tilknyttet selskap

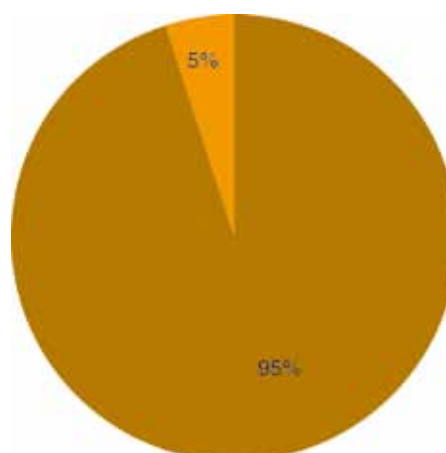
Investering i tilknyttede selskaper reguleres av IAS 28. Hovedformålet med vår gjennomgang av området har vært å se i hvilken grad selskapene presenterer og spesifiserer inntekter og kostnader fra tilknyttet selskap i resultatregnskap og i oppstilling av totalresultat. Sistnevnte forhold omtales i IAS 1. pkt 82.

For mange av selskapene utgjør resultatandel fra tilknyttet selskap en vesentlig andel av resultatet. Resultatandel fra tilknyttet selskap er derfor informasjon det er nyttig for en bruker av regnskapet å få særskilt kunnskap om. 38 av 69 (55 %) selskaper har tilknyttet selskap. Kun 3 av 38 (8 %) selskaper har ikke presentert resultatandelen på egen linje i resultatregnskapet, se figur 1.1.

Presentasjon av utvidet resultatandel fra tilknyttet selskap

I tillegg til å presentere resultatandel fra tilknyttet selskap er det ifølge IAS 1, pkt 82 h også påkrevd å spesifisere andel av utvidet resultat fra tilknyttede selskap. Kun 2 av 38 (5 %) selskaper har vist utvidet resultatandel fra tilknyttet selskap på egen linje, se figur 1.2. Det må kunne antas at mer enn 5 % av de tilknyttede selskapene har datterselskaper med ulik funksjonell valuta, som således burde resultert i en egen linje i konsernets utvidede resultatoppstilling med omregningsdifferanser. Den lave andelen selskaper med egen linje for utvidet resultat tyder på at selskapene i liten grad har tatt inn over seg den mer tekniske delen av dette nye regelverket.

Figur 1.2. Andel selskaper som presenterer andel av utvidet resultat fra tilknyttet selskap på egen linje. Totalt 38 selskaper.

■ Presenterer andel av utvidet resultat fra TS
■ Presenterer ikke andel av utvidet resultat fra TS

2. Egenkapitaloppstillingen

Egenkapitaloppstillingen reguleres av IAS 1 Presentasjon av finansregnskap og IAS 21 Virkningene av valutakursendringer. En delårsrapport skal i henhold til IAS 34.8 c) inneholde en sammendratt oppstilling av endringer i egenkapital for de regnskapsperiodene som fremkommer av IAS 34.20 c).

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

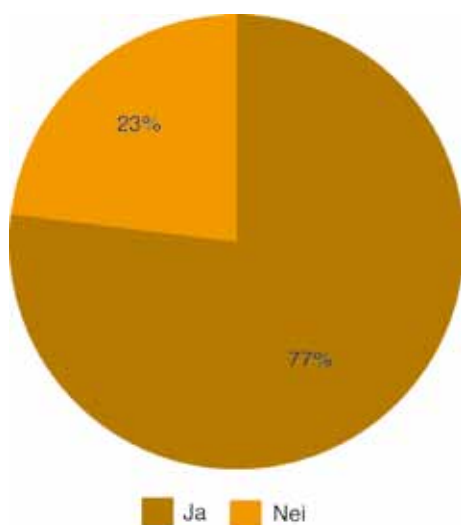
- Presentasjon av endring for hver bestanddel av egenkapital
- Omregningsdifferanse i annen kolonne enn opptjent egenkapital

Presentasjon av endring for hver bestanddel av egenkapital

Samtlige selskaper presenterer endring i egenkapital i egen oppstilling i delårsrapporten.

For hver bestanddel av egenkapitalen skal det foretas en avstemming mellom den balanseførte verdien ved begynnelsen av perioden og slutten av perioden, med separate opplysninger om hver endring i løpet av perioden. Som det fremgår av figur 2.1, viser kun 53 av 69 (77 %) selskaper en slik avstemming. Resultatet er sammenfallende med resultatene i Kredittilsynets Rundskriv 12/2009.

Figur 2.1 Andel selskaper som presenterer avstemming av egenkapital for hver bestanddel. Totalt 69 selskaper.

Omregningsdifferanser i annen kolonne enn opptjent egenkapital

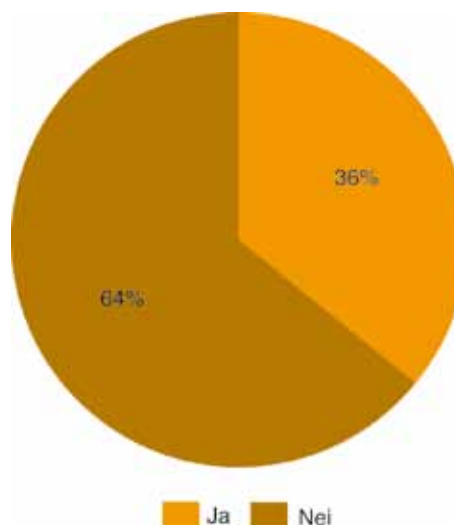
Konsern med virksomhet i en annen funksjonell valuta fører omregningsdifferanser over utvidet resultat. Omregningsdifferanser oppstår som følge av:

- at inntekter og kostnader omregnes til valutakursene på transaksjonstidspunktene, mens eiendeler og forpliktelser omregnes til sluttkursen
- at nettoeiendelene ved periodens begynnelse omregnes til en sluttkurs som er forskjellig fra den foregående sluttkursen

Disse valutakursdifferansene innregnes ikke i resultatet da de har liten eller ingen innvirkning på eksisterende og framtidige kontantstrømmer fra driften. Differansen skal etter IAS 21.41 innregnes i en separat bestanddel av egenkapitalen, "akkumulert omregningsdifferanse".

Av figur 2.2 fremgår det at kun 25 av 69 (36 %) selskaper viser omregningsdifferansen i egen kolonne. Det understrekes at omregningsdifferanser ikke nødvendigvis er aktuelt for de øvrige selskapene. Resultatet er imidlertid overraskende, da 81 % av selskapene viser omregningsdifferanser i en annen kolonne enn opptjent egenkapital i årsrapporten.

Figur 2.2. Andel selskaper som presenterer omregningsdifferanser som egen bestanddel av egenkapitalen. Totalt 69 selskaper.

3. Kontantstrømoppstillingen

I følge IAS 34.8 [1d] skal en delårsrapport inneholde en sammendratt kontantstrømoppstilling, der formålet er å gi brukeren innsikt i hendelser og transaksjoner som er vesentlige for å forstå endringene i foretakets finansielle stilling og inntjening siden forrige rapport.

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Kontantstrømoppstillingens detaljeringsgrad
- Antall selskaper som viser valutaeffekt på kontantbeholdningen på egen linje

Kontantstrømmens detaljeringsgrad

Kredittilsynets gjennomgang av delårsrapporter fra fjerde kvartal 2008 avdekket at flere av delårsrapportene kun inneholdt en trelinjers kontantstrømoppstilling med sum kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter, finansielle aktiviteter og investeringsaktiviteter. Dette vil i de fleste tilfeller ikke være tilstrekkelig for å gi innsikt i hva som faktisk har gått inn og ut av selskapet i perioden.

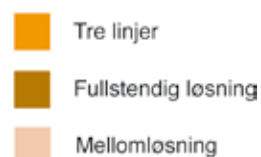
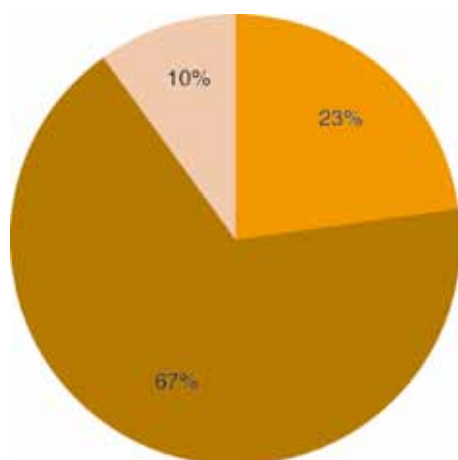
Vår undersøkelse har kartlagt hvorvidt selskapene viser en kontantstrømoppstilling med kun tre linjer, en fullstendig oppstilling eller en mellomting av disse. 16 av 69 (23 %) selskaper viser en kontantstrømoppstilling kun med de tre

summelinjene for drifts-, investerings, og finansieringsaktiviteter. Det er verdt å merke seg at kun ett av disse selskapene er fra OBX listen. 46 (67 %) selskaper viser en fullstendig kontantstrøm, mens de resterende 7 (10 %) selskaper viser en mellomløsning. Dette er relativt positive resultater, og gir en indikasjon på at hovedvekten av børsnoterte selskaper rapporterer i tråd med IAS 34.

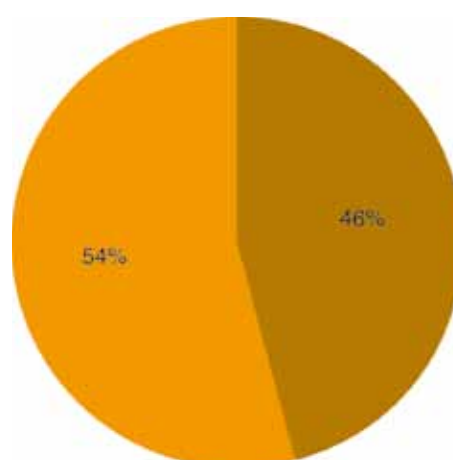
Valutaeffekt på kontantbeholdningen på egen linje

Omregning av kontantstrømmer i utenlandsk valuta skjer til kursen på betalingstidspunktet. Urealiserte valutagevinster eller -tap og omregningsdifferanser er ikke inn- eller utbetalinger, og skal derfor ikke registreres i kontantstrømoppstillingen. Realiserte valutagevinster eller -tap vil ved bruk av kursen på betalingstidspunktet bli inkludert i den enkelte kontantstrøm direkte. Omregningsdifferanser på kontanter vil medføre at periodens kontantstrøm ikke vil tilsvare endringen i kontanter i perioden. Denne omregningsdifferansen er en effekt av at kontantstrømmene i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner etter kursen på betalingstidspunktet, mens beholdningen av utenlandsk valuta omregnes til balansedagens kurs. Denne omregningsdifferansen er ikke en kontantstrøm, og må derfor tas inn som en avstemmingspost mot beholdningen av kontanter.

Figur 3.1. Kontantstrømoppstilling. Totalt 69 selskaper.

Figur 3.2 Presentasjon av valutaeffekt på kontantbeholdningen på egen linje. Totalt 69 selskaper.

Undersøkelsen viser at 37 av 69 (54 %) selskaper ikke viser valutaeffekt på kontantbeholdningen på egen linje, se figur 3.2. Dette relativt høye tallet kan skyldes at enkelte av selskapene har hatt små kontantbeholdninger i utenlandsk valuta i perioden, og at denne effekten derfor er uvesentlig. Det er ingen spesiell forskjell mellom de ulike børslistene. Resultatene ligger noe lavere enn nivået for årsrapportene for 2009, der 59 % viser valutaeffekt på kontantbeholdningen på egen linje (se del 1).

“16 av 69 (23 %) selskaper viser en kontantstrømoppstilling kun med de tre summelinjene for drifts-, investerings, og finansieringsaktiviteter”

4. Finansiell risikohåndtering

I henhold til IAS 34.6 og 34.15 er hensikten med delårsrapporten å gi en oppdatering av det siste fullstendige årsregnskapet og opplyse om endring i finansiell stilling og inntjening siden sist avlagte årsregnskap. I henhold til dette forventes det av selskapene at de skal gi informasjon om for eksempel endrede risikoforhold.

Finansiell risikohåndtering reguleres av IFRS 7 Finansielle instrumenter – Opplysninger og IAS 1 Presentasjon av finansregnskap.

Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Finansiell risikohåndtering – kvantitativ og kvalitativ informasjon
- Kredittrisiko
- Likviditetsrisiko
- Markedsrisiko

Finansiell risikohåndtering – kvantitativ og kvalitativ informasjon

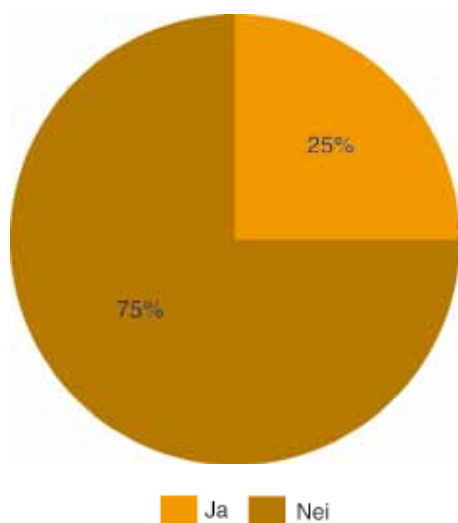
Vi har undersøkt selskapenes presentasjon av de finansielle risikoene i delårsrapporteringen. Med tanke på den finansielle

uroen i dagens marked anses denne typen informasjon å være av betydelig interesse for brukerne av regnskapet. Av undersøkelsen fremgår det at få selskaper gir noe som helst informasjon om finansiell risiko. Kun 17 av 69 (25 %) selskaper gir kvalitativ informasjon om risiko, og kun 3 av 69 (4 %) selskaper gir kvantitativ informasjon, se figur 4.1. Kvaliteten på informasjonen er i tillegg generelt lite informativ, og hovedsaklig utilstrekkelig for å forstå eventuell endring i selskapets risikoposisjon. Resultatet er betydelig svakere enn informasjonen som gis i årsrapportene, der samtlige selskaper gir kvalitativ informasjon om risiko, mens kun ett selskap unnlater å gi kvantitativ informasjon da de anser denne for uvesentlig (se del 1).

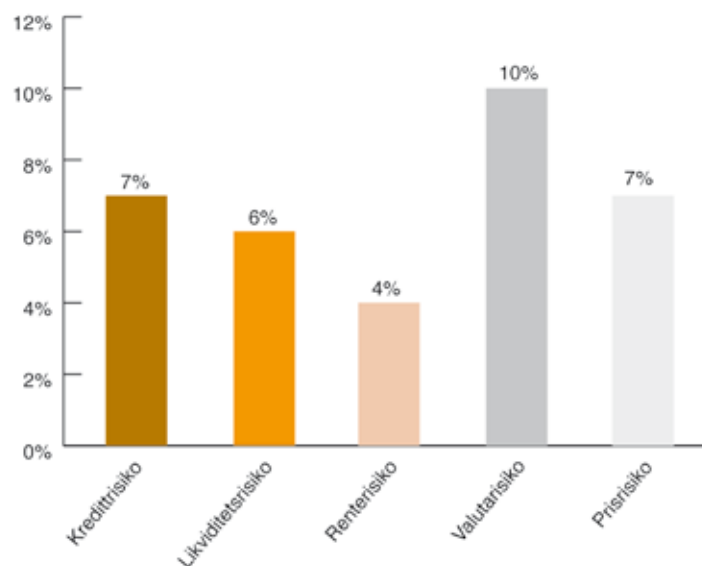
Kredittrisiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko

Som nevnt over presenterer kun 17 selskaper (25 %) kvalitativ informasjon om risiko. Denne informasjonen omhandler ulike former for risiko, og figur 4.2 viser hvilke(n) type risiko(er) selskapene presenterer. Valutarisiko er mest vanlig, og deretter følger informasjon om kredittrisiko og prisrisiko.

Figur 4.1 Presentasjon av kvalitativ informasjon om risiko. Totalt 69 selskaper.

Figur 4.2 Hvilke typer risiko presenterer selskapene?

5. Lånevilkår

Mislighold og manglende oppfyllelse av lånevilkår for innlån reguleres av IFRS 7 Finansielle instrumenter – opplysninger. Brudd på lånevilkår i perioden vil være viktig informasjon for brukerne av regnskapet, men også opplysninger om hvilke lånevilkår som foreligger.

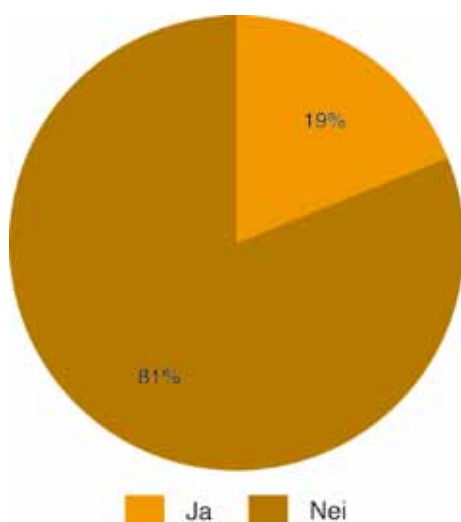
Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Opplysning om det eksisterer lånevilkår
- Opplysning om brudd på lånevilkår

Opplysning om det eksisterer lånevilkår

Opplysninger om eksistensen av lånevilkår vil være nyttig informasjon for brukerne av regnskapet. For brukerne av regnskapet er det viktig å forstå hvordan selskapet er finansiert, samt risikoen i gjeldsstrukturen. Som det fremgår av figur 5.1 oppgir kun 13 av 69 (19 %) selskaper at det foreligger lånevilkår tilknyttet den rentebærende gjelden.

Figur 5.1 Opplysning om eksistensen av lånevilkår. Totalt 69 selskaper.

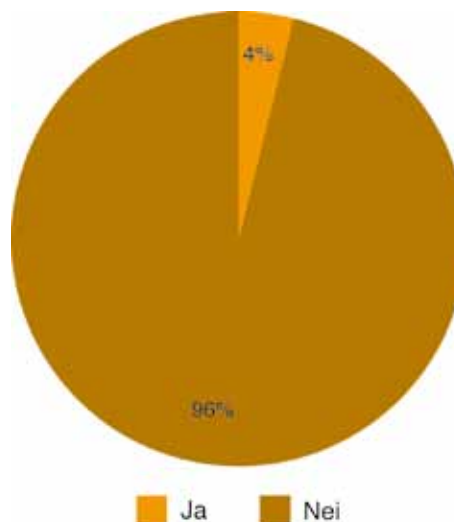

Opplysning om brudd på lånevilkår

Opplysning om brudd på lånevilkår vil være svært viktig informasjon for en leser av delårsrapporten. Selv om bankene ofte innvilger refinansiering av lån, må det gis informasjon om endrede betingelser og om hvordan selskapet ligger an i forhold til kravene. Brudd på lånevilkår kan medføre en reklassifisering fra langsiktig til kortsiktig gjeld. Figur 5.2 viser at kun 3 av 69 (4 %) av selskapene opplyser at det har foreligget brudd på lånevilkår i perioden. Kun to av disse gir informasjon om bokført verdi av misligholdte lån ved utgangen av perioden, samt om bruddet ble rettet opp eller om vilkårene for innlånene ble reforhandlet før delårsrapporten ble godkjent for offentliggjøring.

Gjennomgang av årsrapportene for selskapene i utvalget avdekker at hele 10 av 69 (14 %) selskaper opplyste om brudd på lånevilkår i årsrapporten for 2009. Flere av disse selskapene opplyser at lånevilkårene er reforhandlet gjennom året og bruddet rettet opp. Dersom dette ikke er tilfellet, har selskapene også har omtalt bruddet i 1. kvartalsrapport for 2010.

Figur 5.2 Opplysning om brudd på lånevilkår i delårsrapporten. Totalt 69 selskaper.

6. Avtalefestet førtidspensjon (AFP)

Det ble i februar 2010 vedtatt ny AFP-ordning for privat sektor gjeldende fra og med 2011.

Regnskapsstiftelsen har i sine uttalelser om den nye ordningen konkludert med at ordningen er vesentlig forskjellig fra tidligere og at eksisterende ordning dermed skal ansees avvirket. Ansatte som ikke tilfredsstillt betingelsene til å ta ut AFP etter gammel ordning i 2010 har ingen fremtidige rettigheter i ordningen. Forpliktelsen relatert til disse personene kommer dermed til oppgjør i første kvartal 2010.

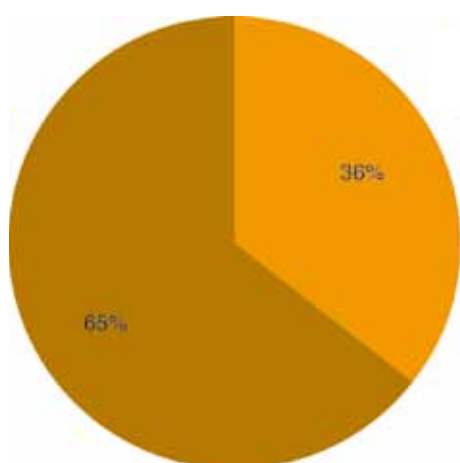
Følgende punkter er kartlagt i vår gjennomgang av kvartalsrapportene:

- Har selskapet AFP?
- Er virkning av AFP omtalt i delårsrapporten?

Andelen selskaper med AFP

Figur 6.1 viser at 24 av de 69 (35 %) selskaper har ansatte innenfor AFP-ordningen. Dette tallet underbygges av en undersøkelse foretatt av Fafo i 2009 hvor andelen ansatte inkludert i AFP i privat sektor ble kartlagt⁵. Andelen arbeidstakere under AFP ble her funnet å være 42 %. Undersøkelsen fant også ut at større selskaper i langt større grad enn mindre selskaper har AFP. Dette gjør det sannsynlig at

Figur 6.1. Andel selskaper med AFP. Totalt 69 selskaper.

■ Andel selskaper uten AFP
■ Andel selskaper med AFP

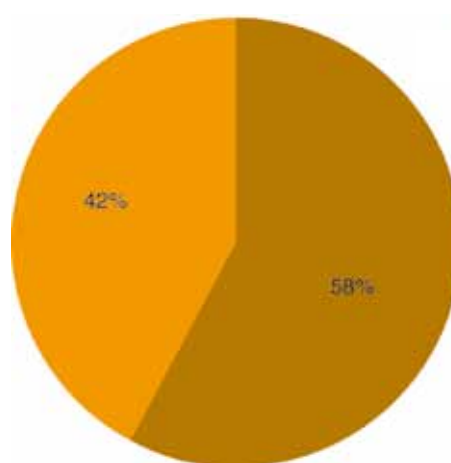
en noe større andel av arbeidstakerne enn selskapene har AFP, noe som sannsynliggjør at 35 % er et rimelig resultat.

Er virkningen av AFP omtalt i delårsrapportene?

Inntektsføringen av AFP-forpliktelsen omfatter alle selskaper med AFP. For de fleste selskaper vil denne inntektsføringen medføre et vesentlig beløp og dermed være relevant for kvartalsrapporteringen jf. IAS 34. pkt 16. Vår gjennomgang av kvartalsrapporteringen viser imidlertid at bare 14 av de 24 (58 %) selskapene med AFP har inkludert informasjon om virkning av ny ordning i kvartalsrapporter, se figur 6.2. Av selskapene som har informert om endring i behandlingen av AFP er det flere selskaper som forventer at den nye ordningen vil gjøre AFP mer kostbart.

Det er 10 selskaper som ikke har informert om ny AFP ordning i delårsrapporteringen selv om de har AFP. Av disse ti er det fire selskaper som har gitt informasjon om ny AFP ordning i årsrapporten. Det kan være flere grunner til at selskapene ikke informerer om AFP i delårsrapporteringen. En mulig årsak kan være at selskapet har få personer som inngår i AFP ordningen og at endringen i lovverket og inntektsføringen dermed ikke anses å ha noen vesentlig konsekvens for regnskapet. Uavhengig av årsak burde imidlertid selskapene ha informert om dette i kvartalsrapportene.

Figur 6.2. Andel selskaper som har omtalt AFP i delårsrapporten. Totalt 24 selskaper.

■ Andel selskaper med AFP som har omtalt det i delårsrapport
■ Andel selskaper med AFP som ikke har omtalt det i delårsrapport

⁵ Hvem har AFP? En analyse basert på registrerte data, 2009, Kristine Nergaard

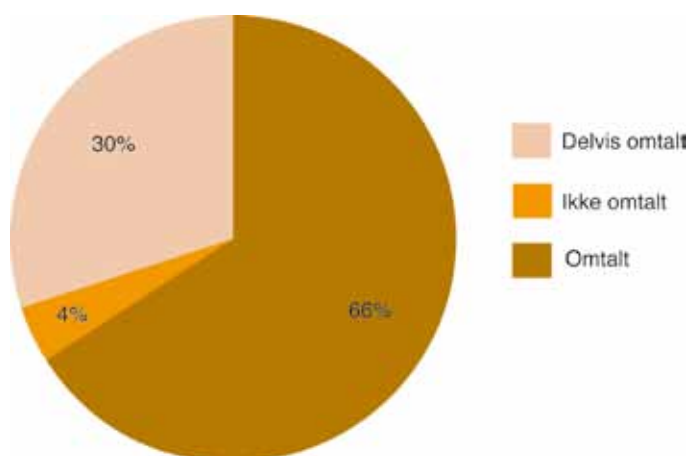
7. Børsmeldinger

Kredittilsynets Rundskriv 12/2009 rapporterte at et felles trekk for de gjennomgåtte delårsrapportene var manglende fullstendighet og selvstendighet i forhold til omtale av store og vesentlige hendelser i kvartalet. De påpeker at det er flere tilfeller der opplysninger er bedre og mer utfyllende omtalt i annen informasjon, som for eksempel i børsmeldinger eller kvartalspresentasjoner, enn i delårsrapporten.

For kartlegging av i hvilken grad selskapene omtaler børsmeldinger i sin delårsrapport, ble opptil tre vesentlige børsmeldinger tilfeldig plukket ut for hvert av selskapene i perioden 1. januar 2010 og frem til delårsrapporten ble fremlagt. Vesentlige børsmeldinger betyr i denne sammenheng meldinger av en slik art at de vil kunne ha påvirkning på selskapenes aksjekurs, og derfor forventes at omtales i rapporteringen. 56 av 69 (81 %) selskaper hadde publisert vesentlige børsmeldinger i perioden, og 37 (66 %) av disse har omtalt meldingene i delårsrapporten. 17 (30 %) selskaper har delvis omtalt meldingene – det vil si omtalt en eller to av de tre utvalgte meldingene. Kun 2 (3 %) av selskapene har ikke omtalt sine vesentlige børsmeldinger for perioden. Dette viser at selskapene i relativt stor grad omtaler viktige hendelser i delårsrapporteringen sin, og en forbedring fra Kredittilsynets gjennomgang. Det bør imidlertid nevnes at omtalen i rapporten generelt var svakere og mindre omfattende enn i børsmeldingen.

“Kun 2 (3 %) av selskapene har ikke omtalt sine vesentlige børsmeldinger for perioden”

Figur 7.1. Andel selskaper som har omtalt børsmeldinger i kvartalsrapporten. Totalt 59 selskaper.

8. Fortsatt drift

En vurdering rundt fortsatt drift skal gjøres ved hver utarbeiding av finansregnskapet jf IAS 1.25. Denne vurderingen skal også gjøres ved utarbeidelse av kvartalsrapportering. Dersom ledelsen kjenner til betydelig risiko rundt fortsatt drift er ledelsen pliktig til å opplyse om denne usikkerheten.

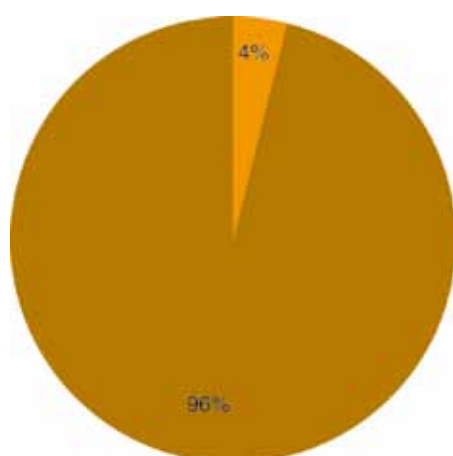
Følgende punkter er kartlagt i undersøkelsen:

- Andel selskaper som har informert om forutsetningen om fortsatt drift.
- Andel selskaper som burde ha dokumentert en vurdering av forutsetningen om fortsatt drift.

Andel selskaper med spesifisert forutsetning om fortsatt drift

Alle de gjennomgåtte kvartalsrapportene er avlagt under forutsetning om fortsatt drift, likevel er det bare 3 av 69 (4 %) selskaper som har opplyst noe om vurderingen av fortsatt drift, se figur 8.1. Om selskapene gjør en slik vurdering iht IAS 1 pkt 25 viser ikke funnene, imidlertid viser funnene at en svært liten andel av selskapene opplyser om en eventuell vurdering. Dette funnet stemmer godt med funnene i Kredittilsynets gjennomgang av delårsrapportene for 4. kvartal 2008.

Figur 8.1. Andel selskaper med forutsetning om fortsatt drift. Totalt 69 selskaper.

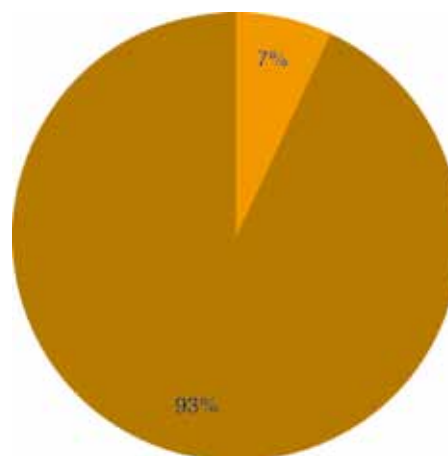
- Har ikke kommentert forutsetninger om fortsatt drift
- Har kommentert forutsetninger om fortsatt drift

Andel selskaper som burde dokumentert en vurdering rundt fortsatt drift

IAS 1 pkt. 25 stadfester at selskaper med vesentlig usikkerhet rundt fortsatt drift skal dokumentere en vurdering rundt fortsatt drift. Flere av selskapene i undersøkelsens utvalg har fått presisering fra revisor rundt fortsatt drift i revisjonsberetningen tilhørende årsregnskapet for 2009, se figur 8.2. Presisering rundt fortsatt drift må kunne anses som et tydelig tegn på at det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift og derfor også burde føre til at dette forholdet er drøftet av selskapet i delårsrapportering for første kvartal 2010.

Gjennomgangen av årsrapporter for 2009 viser at 5 av 69 (7 %) selskaper hadde presiseringer fra revisor som var relatert til fortsatt drift. Av disse var det to som også hadde presisering i delårsrapport. Det vil si at tre selskaper som hadde presisering i revisjonsberetning rundt fortsatt drift, ikke har inkludert noe rundt dette i delårsrapportering. Disse selskapene burde sannsynligvis også ha informert om vurdering foretatt rundt fortsatt drift i delårsrapportering. På samme måte som over tyder resultatene på at selskapene i liten grad dokumenterer vurderinger rundt fortsatt drift, selv om det er vesentlig risiko på området.

Figur 8.2. Andel selskaper med forutsetning i 2009 årsrapport rundt fortsatt drift. Totalt 69 selskaper.

- Har hatt presisering i 2009 årsrapport rundt fortsatt drift
- Har ikke hatt forutsetning i 2009 årsrapport rundt fortsatt drift

